

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Черкаський державний технологічний університет

В.М. Лазуренко

**МИКОЛА ІВАНОВИЧ
БУШИН:**

**біобібліографічний покажчик
до 75-річчя
від дня народження**

Черкаси: ЧДТУ
2013

УДК 01
ББК 91
Л 17

*Рекомендовано до друку
вченою радою Черкаського державного технологічного
університету (протокол №3 від 19 листопада 2012 р.)*

Рецензент:

доктор історичних наук, професор **Морозов А.Г.**
доктор історичних наук, професор **Чубіна Т.Д.**

Л17 **Лазуренко В.М.**

Микола Іванович Бушин: біобібліографічний
показчик до 75-річчя від дня народження. —
Черкаси: ЧДТУ, 2013. — 146 с.

ISBN 978-966-2256-56-7

Біобібліографічний показчик присвячений 75-річчю від дня народження доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, заслуженого працівника освіти України, стипендіата Президента України, завідувача кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету Миколи Івановича Бушина.

**УДК 01
ББК 91**

ISBN 978-966-2256-56-7

© В.М. Лазуренко, 2013

*Засновник кафедри історії України,
доктор історичних наук,
професор, академік Української академії історичних наук,
заслужений працівник освіти України,
Почесний громадянин селища Лисянка Черкаської області
Микола Іванович Бушин*

ПРО ПОКАЖЧИК

Біобібліографічний покажчик присвячений 75-річчю від дня народження доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, заслуженого працівника освіти України Миколи Івановича Бушина.

Видання включає наступні розділи: нарис про науково-педагогічну і громадську діяльність професора М. І. Бушина (в нарисі подано історіо-філософські міркування вченого про сьогоднішній день); основні дати життя і діяльності вченого; хронологічний покажчик друкованих праць.

Окремим блоком у покажчику виділені дисертації, захищені під керівництвом М. І. Бушина та аспірантами на очолюваній вченим кафедрі історії України Черкаського державного технологічного університету.

Автор біобібліографічного покажчика прагнув найбільш повно охопити ключові моменти життя і науково-педагогічної діяльності М. І. Бушина: базова освіта, коло наукових інтересів, викладацьку роботу, громадську діяльність, основні наукові, навчально-методичні, науково-популярні, історико-краєзнавчі праці.

Окремим блоком подається: перелік публікацій про професора М. І. Бушина; проведені вченим наукові рензування; нагороди.

В довіднику використовується система допоміжного довідкового апарату – іменний покажчик.

НАРИС

**ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНУ
І ГРОМАДСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ
ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА,
АКАДЕМІКА УКРАЇНСЬКОЇ
АКАДЕМІЇ ІСТОРИЧНИХ НАУК,
ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА
ОСВІТИ УКРАЇНИ,
СТИПЕНДІАТА ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ
БУШИНА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА**

**“КОЖНА ЛЮДИНА – ЦЕ ІСТОРІЯ,
НЕ СХОЖА НІ НА ЯКУ ІНШУ”.**

К. Алексіс

*“Хто не живе для других,
для щастя інших,
для блага ближнього,
для блага батьківщини,
на користь людству –
той не живе для себе самого”.*

Стефан Ковалів

Ці слова, без сумніву, є гарним епіграфом до нарису про неординарну людину, про авторитетного історика України, про людину, яка будучи росіянином за національністю, все своє свідоме життя віддала служінню українському народові – про доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, заслуженого працівника освіти України, завідувача кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету, Стипендіата Президента України Миколу Івановича Бушина.

Народився Микола Іванович Бушин 10 березня 1938 року в селі Маріца Льговського району Курської області (Російська Федерація).

Батько – Іван Кірсанович (19) і мати – Фросина Панасівна (19), були колгоспниками. Сім'я складалася з п'яти чоловік – батьки і три сини. Микола був самим молодшим у сім'ї.

Важкими були його дитячі роки. Через три роки і чотири місяці після народження розпочалася Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 років. Микола Іванович майже не пам'ятає війну, але окремі епізоди, з його розмов, він все ж таки згадує. У пам'яті залишилися спогади про страшні бомбардування, спалахи бомб, гуркіт літаків. *“Найбільше за все я запам'ятав, коли фашисти*

виводили з хати бабусю (матір батька) та приставляли її до стіни і навколо неї стріляли. Допитували де її син, який був відправлений у тил до ворога”.

Глибоко в пам’яті професора Миколи Івановича Бушина залягли події 1943 року. “На все життя запам’ятав той героїчний 1943 рік – рік підготовки до битви на Курській дузі. Фашисти звірили, моталися туди сюди на мотоциклах і були дуже стурбовані”.

Після війни життя було також не із легких, а відверто – важким. Не було одягу, взуття, продуктів харчування. “І все ж таки життя почалося зовсім інакше, не було вибухів бомб, люди були стомлені роками війни, але були веселими, життєрадісними, сповненими оптимізму. У сім’ях панувала злагода, тягнулися один до одного, разом ходили по колгоспних полях і збирали колоски, які залишилися після збору урожаю.

Послідовно життя приходило в нормальне русло. Батьки постійно виховували нас у дусі працездатності і намагалися дати освіту. Було важко, бо за школу потрібно було платити, а грошей не було. І все ж таки батьки робили все для того, щоб діти мали середню освіту.

В школі були дуже добрі і фахово підготовлені вчителі. Серед вчителів були учасники Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. Вони багато розповідали нам, – дітям, про події військового лихоліття, знайомили нас з цікавою літературою, пробуджували інтерес до занять.

Виховували нас на живих прикладах героїв війни, виховували патріотами радянської країни, формували характер вольового будівника майбутнього, безкорисного, чесного, відданого високим ідеалам. І тому у нас, учнів, вже тоді з’являлося бажання стати полярниками або

льотчиками, моряками або знатними лікарями, або видатними вченими, щоб прославити країну своїми досягненнями або героїчними вчинками. Ось тоді і зародилася мрія у мене стати або істориком, або ж військовим".

1946 – 1947 роки були роками випробувань. Сільське господарство, як не дивно, було збитковим. Після війни значно зменшилися посівні площі та поголів'я худоби, знизилася урожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тваринництва. Основною робочою силою були жінки та підлітки. Значно ускладнювалося становище на селі внаслідок голоду 1946 – 1947 років. Голод цих років мав об'єктивні і суб'єктивні причини. До об'єктивних можна віднести: несприятливі природно-кліматичні умови, зокрема посуха 1946 року; викликані війною тимчасові скорочення посівних площ, ослаблення матеріальної бази колгоспів, нестача робочої сили і кадрів.

Однак, не менш важливі причини були зумовлені недооцінкою уваги влади до сільського господарства; не було техніки, обробляли поля кіньми і волами, низькою ефективністю колгоспно-радгоспної системи; надмірно високими і нереальними планами хлібозаготівель; досить великими обсягами експорту хліба і продуктів тваринництва за кордон.

Микола Іванович Бушин з приводу цього згадує: *“Я пам'ятаю, як ми разом з мамою тягали борону, щоб розбити грудки і посіяти город. Пам'ятаю дуже добре, як я ходив на пасовисько, щоб подоїти корову. Але вона не віддавала мені молоко, тому, що бачила, що це не мати. Тому я одягав блузку мами і покривав голову її хустиною і тоді наша коровка вже молочко віддавала. Дуже вона нам допомогла вижити після війни".* І далі Микола

Іванович продовжує: *“Одного разу я пас корову і дуже мені сподобалися коліщатка на залізниці, за допомогою яких відкривали семафор для руху потягів. Я почав їх збивати, а в цей час наша бурьона зайшла на залізницю і її дивом не збив потяг. Мати дуже плакала і від неї мені трохи дісталось”*.

Сучасні лідерські, організаторські якості Миколи Івановича Бушина формувались ще з шкільної лави. *“В школі я був завжди попереду. В старших класах мене обрали секретарем комсомольської організації моєї рідної Маріцької середньої школи. Згодом був обраний членом Льговського райкому комсомолу”*.

1956 рік. Почала збуватися юнацька мрія Миколи Бушина бути військовим. В цей час районний військомат направляє його до Севастопольського вищого морського училища імені Нахімова. Ось як згадує професор Бушин про це: *“Мій молодий характер не витримав “наклепів курсантів, які були на той час в училищі. Як стало відомо, то там були невстигаючі, які говорили, що молодь лишається своєї молодості, одна тільки муштра і більше нічого немає. Я почав вагатися і це привело до того, що я просто незахотів складати іспити. Тому був відрахований та поїхав додому”*.

1956 рік 17 серпня Льговський райком комсомолу видає путівку Миколі Івановичі і він їде на Донбас. 19 серпня молодий хлопець опиняється на шахті № 7 ім. Мельнікова тресту “Лисичанськвугілля” Луганської області. Бушин був зарахований вибійником, але на перших порах прийшлося працювати вагонщиком. Потім був забой. В бригаді, яку очолював молодий шахтар, його називали просто – “Коля”. Бригадир вибійників дуже пристально дивився за Миколою Івановичем. Адже практичних навиків у його не було, була слабкість, а пласт

вугілля був до 1 м. 20 см. і 45 градусів падіння. Проте, незважаючи на перші трудові труднощі, Микола Іванович дуже швидко оволодів навиками шахтарської праці. І це завдячуючи бригаді шахтарів у якій було 17 осіб.

Микола Іванович Бушин згадує: *“Пригадую перший спуск у шахту. Бригада, усі в закурених вугільною порохнявою куртках, зайшли у кліть. Дядько Степан закрив решітку. Клятвіва дала сигнал і клітка здригнулася. Начебто піднялася догори, а потім різко пішла донизу. У мене аж дух перехопило – і серце закалатало. Хтось із шахтарів (на мою думку бувалий шахтар) зотягнув частівку:*

*Клетка шибко дергащила,
Меня в серце колотило,
До свиданья белый свет,
Воротюсь я или нет!*

Шахтарі – це люди відкриті, чесні, ніколи не залишають у біді, завжди придуть на допомогу. Вони ризикують собою, а товариша виручають. Я взяв від них все добре, від них навчився любити людей, від них навчився чесності і правдивості, від них навчився любити Батьківщину, від них навчився до всіх відноситися з любов'ю”.

1957 рік. Броня з шахтарів була знята і Миколу Івановича призивають до лав Радянської Армії. І тут все, що він отримав від шахтарів дуже згодилося. Його також всі поважають, бо він сам всіх поважав. Служба йшла дуже добре. Про ці роки Микола Івановича згадує: *“Зараз говорять, що в армії існує дідівщина, а ми в ті роки не знали, що це таке. Були всі рівні, а молодих солдат виховували “старіки”, але не дідівщиною, а словами. І ми все розуміли і наслідували їх приклад”.*

За зразкову службу, вміння у військовій справі Микола Іванович Бушин був призначений командиром телеграфного взводу. Сам він був майстер-телеграфіст. Після демобілізації йому присвоєно звання “молодший лейтенант”.

Відбуваючи службу в армії у Миколи Івановича виникла мрія – бути істориком. Якщо мрія стати військовим не реалізувалась, то тут же виникла нова мрія. В цей час Бушин багато читав книг, особливо з історії.

До речі, як зазначає сам Микола Іванович, служба у місті Ужгороді проходила дуже добре і встигаючих в той час відпускали вступати до вищих навчальних закладів. *“Я готувався до вступу у Московський державний університет імені Михайла Ломоносова. Але командир моєї військової частини підполковник Вайсберг не відпустив. З приводу цього він сказав: “Немає чого розвозити державні кошти. Історичний факультет під боком нашої військової частини, тому і вступайте до Ужгородського державного університету”.*

До складання іспитів виписували відрядження, і після складання іспитів Микола Іванович Бушин підходив стройовим кроком і доповідав начальнику про складання іспиту та відповідно про тримані результати. Не отримавши жодної трійки Бушин був зарахований, разом зі своїм старшиною Віктором Стаховихіним, до Ужгородського університету. Почалося студентське життя.

І тут Микола Іванович був одним із перших. Багато працював, не було жодного дня, щоб він не був у бібліотеці і не опрацьовував навчальний матеріал. Навчання було важким, воно ускладнювалося тим, що Микола Іванович не володів українською мовою, а багато предметів читалися лише українською мовою. Проте

наполеглива робота дала змогу опанувати українську мову. Були думки покинути навчальний заклад, але не таким був колишній шахтар, щоб злякатися труднощів. Постійно, не піднімаючи голови працював. І це приносило успіх.

На історичному факультеті Миколу Івановича обирають секретарем комсомольської організації. Відкривалися можливості після закінчення університету підти навчатися в аспірантуру. Двері, щоб стати науковцем відкривалися перед Миколою Івановичем. Але.....!

Одружившись, пішов працювати на Главпоштамп м. Ужгород. Микола Іванович для себе зробив висновок, що при такому темпі життя він не буде встигати ніде. І тому написав заяву, щоб його звільнили з посади секретаря комсомольської організації факультету. Так може вчинити лише відповідальна людина. Людина – яка вболіває за доручену їй справу.

У 1965 році Микола Іванович закінчив Ужгородський державний університет за спеціальністю “Історія” і йому було присвоєно кваліфікацію “Історик. Викладач історії і суспільствознавства”.

Після закінчення університету М.І. Бушин був направлений на роботу у Новослобідську середню школу Путивльського району Сумської області. Це те історичне місце, де формував у роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. свій партизанський загін всім відомий Сидір Артемович Ковпак.

1966 рік. Медичний факультет Ужгородського державного університету закінчує дружина Миколи Івановича – Ольга. Її направляють на роботу у селище Лисянку Черкаської області. Миколі Івановичу дають відрадження і він їде сюди з коханою дружиною. Тут він

працює у восьмирічній школі вчителем історії і фізичного виховання.

Із Лисянки Микола Іванович їде вступати до аспірантури у Вороніжський державний університет на кафедру історії. Але, мабуть, – не доля. *“По приїзду я дізнався, що на вступному іспиті необхідно здавати всесвітню історію. Це зробили тому, що було дуже багато абітурієнтів. На два державні місця претендувало 12 чоловік. Скласти іспит було нераціонально і мене прикріплюють до кафедри історії і я, відповідно, повертаюся у Лисянку”*.

1968 рік. Микола Іванович вступає до Вищої партійної школи при ЦК Компартії України на сільськогосподарське відділення. В цей час він працював інструктором відділу пропаганди і агітації Лисянського райкому партії. Туди з таких посад не брали, але Миколі Івановичу допоміг їх бувший перший секретар райкому, який вже працював секретарем Черкаського обкому партії, людина принципова, висококваліфікована, віддана справі – Леонтій Никифорович Ткачук. На потоці Микола Іванович був наймолодшим слухачем.

І ось тут знову з'явилася можливість зайнятися наукою. Куратор групи Віра Кривенко допомогла йому підібрати і затвердити тему, скласти кандидатські іспити. Микола Іванович розпочав працювати над кандидатською дисертацією. Почалась напружена робота у державних архівах. Майбутньою кандидатською дисертацією була тема: *“Партійне керівництво культурним будівництвом на селі (1966 – 1970 рр.) (На матеріалах Української РСР)”*.

По закінченню ВПШ при ЦК КПУ Миколу Івановича знову направляють у Лисянський райком партії завідувачем кабінету політичної освіти. На цей час він має

вже надзвичайно багато матеріалу для своєї кандидатської дисертації.

На той час всі комуністи були охоплені політичним навчанням. Були школи такого спрямування: початкова, середня і вища ланка навчання. Ось цим і займався Микола Іванович. Але мрія бути вченим не покидала його, і він вступає до аспірантури на кафедру історії КПРС Київського інституту народного господарства імені Д.С. Коротченка (нині Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана).

У 1971 році Микола Іванович привіз до Києва матеріали по кандидатській дисертації і завідувач кафедри історії, доктор історичних наук, професор Василь Павлович Столяренко, після бесіди і перегляду матеріалів сказав: *“Ви мій, я Вас беру до аспірантури!”*.

Почалася наполеглива робота. Микола Іванович не любляв бути відстаючим. Він довго просиджував в архівах, добираючи матеріал, писав наукові статті. Оформляв дисертацію. Наполегливість дала змогу закінчити роботу і у січні 1974 року кафедра рекомендувала до захисту. *“В ті роки було так: тільки кафедра рекомендувала дисертацію до захисту, аспіранта направляли на роботу, щоб державні гроші даремно не використовували. Мене залишили у Києві, але дружина не мала бажання сюди їхати, і я знову повернувся до Лисянського райкому партії на посаду завідувача кабінетом політичної освіти”*.

І тут в Миколи Бушина почалися негаразди. Роботу було написано достроково, а дата захисту залишалась не визначеною. Справа в тому, що в цей період наукового керівника Миколи Івановича – Василя Петровича Столяренка, виключають з партії, звільняють з роботи

Микола Іванович згадує, що є люди, які не зраджують своїм принципам. *“В Київському університеті Тараса Шевченка був завідувач кафедри історії доктор історичних наук, професор М.М. Матвійчук, який одного разу сказав мені, що потрібно змінити керівника, і тоді у Вас буде захист, а так – захисту в найближчий час не буде, а то, може і ніколи. Я змінив керівника. Професор Матвійчук Микола Матвійович підтримав мене, давши відповідну команду і роботу прийняли до захисту”*.

26 травня 1976 року Микола Іванович Бушин успішно захистив кандидатську дисертацію на тему: *“Партійне керівництво культурним будівництвом на селі (1966 – 1970 рр.) (На матеріалах Української РСР)”*.

В цей час він працював завідувачем оргпартроботи Лисянського райкому партії. Цей відділ – мозок всієї партійної роботи в районі. Працівники цього відділу підбирали кадри на керівні посади в районі, проводили вступ в партію, готували засідання бюро райкому партії, пленуми і партійно-господарські активи, тощо.

Після захисту кандидатської дисертації Миколу Івановича викликають до Черкаського обкому партії і пропонують посаду завідувачого Будинком політосвіти обкому партії. Вже будучи вченим, він дає згоду на своє нове призначення. Адже це давало йому можливість відкрито займатися наукою.

На новій посаді Микола Іванович почав тісно працювати з науковцями Черкаського державного педагогічного інституту імені 300-річчя возз'єднання України з Росією і Черкаським філіалом Київського політехнічного інституту. Вони разом готували методичні розробки для пропагандистів політичної освіти. Життя у Миколи Бушина, у науковому плані, почало виривати. Якщо ви, шановний читачу, поглянете на покажчик

друкованих праць вченого, то вам все стане ясно, що наукова робота Миколою Бушиним велася постійно.

Але Микола Іванович постійно прагнув до більшого. Він хотів отримати вищу наукову ступінь – доктора історичних наук. Тому в цей період почалась кропітка робота в цьому напрямку: затвердження теми, збір матеріалів, написання статей, написання розділів дисертації, участь у конференціях.

У 1980 році відбувся пленум ЦК КПУ на якому було вказано, що у Черкаському обкомі партії очолює відділ науки і навчальних закладів людина без наукового ступеня. Вона вже була пенсійного віку і готували нову людину. Вибір пав на порядного, професійного, людяного Миколу Івановича Бушина. В обкомі партії було всього дві особи, які мали науковий ступінь – це секретар обкому партії Г.В. Суховершко і М. І. Бушин.

У грудні 1980 року Миколу Івановича затверджують на пленумі обкому партії завідувачем відділу науки і навчальних закладів Черкаського обкому партії.

Почалася дуже напружена і відповідальна робота. Перший секретар Черкаського обкому партії Іван Кіндратович Лутак – людина енергійна, високоосвічена, вимагала конкретну роботу – роботу направлену на покращення добробуту людей. У нього на першому місці завжди були інтереси держави та простого трудівника.

Першочергового значення Іван Кіндратович Лутак надавав питанням соціально-культурного призначення. З цього приводу Микола Іванович зазначає: *“Зараз минулі керівники, і не тільки вони, пишуть одні наклепи на комуністичну партію і бояться сказати, що вони були членами КПРС. А чому? А тому, що це були люди в партії випадкові і вони йшли туди лише за певними благами. Історія показала, що вони не віддавали свої сили і знання*

на благо країни і її народу”.

Щоб забезпечити належні умови навчання учням в Черкаській області у 80-ті роки ХХ ст. щорічно вводилися 10 – 12 загальноосвітніх середніх шкіл. А щоб це було дійсно так, відділ науки і навчальних закладів кожного місяця подавав доповідну записку першому секретареві обкому партії про стан будівництва шкіл і дитячих садків. Вказувалося на те, де відстають, чому не йде будівництво так, як потрібно. І тоді давалася дуже різка резолюція і довідка направлялася в район. Так відділ, яким керував Микола Іванович домагався виконання плану будівництва соціально-культурних об'єктів.

“З 1976 до 1988 року в Черкаській області було побудовано більше як 300 дитячих садків, близько 150 шкіл, декілька комплексів профтехучилищ, станція юних техніків, натуралістів, туристів, тощо. А якщо щось і недобудували, то воно й до цих пір стоїть, і не будується. Вдумайтесь в ці цифри і скажіть, що комуністи робили невірн? Не проявляли турботу про свій народ?”

Ось ще один з прикладів. Наша область у той час вирішила одне з гострих соціальних питань – влаштування дітей у садочки. Не було черги. Батьки раділи, працювали і знали, що їх діти у надійних руках. Навіть давали оголошення у обласній газеті “Черкаська правда” про те – де є вільні місця у садочках.

В нашій області велика увага приділялася розвитку системи охорони здоров'я. За ініціативою тодішнього першого секретаря Черкаського обкому партії Івана Кіндратовича Лутака було прийнято три п'ятирічні комплексні програми „Здоров'я” (1976 – 1990 рр.). Цією програмою постійно займався відділ науки і навчальних закладів Черкаського обкому партії.

Протягом 1976 – 1988 років тільки в Черкасах побудовано лікарень і лікарняних корпусів на 3560 ліжок та 10 поліклінік на 5870 відвідувань за зміну. А по області – лікарень на 7695 ліжок та поліклінік на 12750 відвідувань. В області побудовано і реконструйовано 22 дільничні лікарні, 45 лікарських амбулаторій, 286 фельдшерсько-акушерських пунктів”.

Особливо показовою є п’ятирічка з 1981 до 1985 року. В цей період, як ми вже зазначали вище, Микола Іванович Бушин очолював відділ науки і навчальних закладів Черкаського обкому партії. За цей час на будівництво закладів охорони здоров’я було використано 41,4 мільйона карбованців, в тому числі тільки за 1985 рік – 12,7 мільйони карбованців.

Микола Іванович Бушин згадує: *“Велику роль у координації роботи по будівництву закладів охорони здоров’я відіграв завідувач обласним відділом охорони здоров’я Анатолій Іванович Рудковський. Це керівник від Бога. Він ніколи не зупинявся на початку, і завжди вимагав від себе і підлеглих виконання Комплексної програми “Здоров’я”, яку прийняв Черкаський обком партії і облвиконком. А тому Черкаська область займала у 80-х роках одне з перших місць в Україні по медичному обслуговуванні населення”.*

Працюючи на відповідальній посаді Микола Іванович Бушин, водночас, постійно підвищував свій науковий рівень, працював над докторською дисертацією. В той час завідувачі відділів обкомів партії регулярно проходили підвищення свого фахового рівня в Академії суспільних наук при ЦК КПРС. Працюючи завідувачем відділу науки і навчальних закладів Микола Іванович у 1982 році поїхав на підвищення кваліфікації до Академії суспільних наук у Москву. Матеріалу для дисертації було чимало, і він його

взяв з собою, щоб остаточно вирішити питання з темою докторської дисертації. Першопочатково тема звучала так: “Діяльність Комуністичної партії і”, але вчений волів взяти тему по історії СРСР.

Через деякий час М.І. Бушин знайшов кафедру історії СРСР, якою керував Лука Степанович Гапоненко. На цій кафедрі працювали професор Таїсія Олександрівна Кудріна, академік Максим Павлович Ким. Микола Іванович з цього приводу згадує: *“Зайшовши на кафедру, представившись, познайомившись, я сказав Луці Степановичу Гапоненку, що хочу написати роботу по історії СРСР. Через декілька хвилин народилася нова тема: “Фактори соціально-культурного розвитку сучасного радянського села (на матеріалах Української РСР)”*. Я був прикріплений до цієї кафедри. Була офіційно затверджена тема докторської дисертації. Почалася кропітка наукова робота. Я дуже низько схиляю голову перед видатними вченими Лукою Степановичем, Таїсією Олександрівною за їх людську і безкорисливу допомогу у моєму власному написанні докторської дисертації і у сприянні її захисту”

Я пишаюся тим, що мав тісні наукові стосунки з доктором філософських наук, професором Василем Петровичем Агафоновим, який допомагав мені порадами і настановами у написанні докторської дисертації.

28 червня 1988 року відбувся захист докторської дисертації Миколи Івановича Бушина в Академії суспільних наук при ЦК КПРС. Опонентами виступили московські вчені, доктори історичних наук, професори Куманьов, Петров, а також київський вчений, доктор історичних наук, професор Калакура Ярослав Степанович.

Микола Іванович Бушин мріяв стати доктором наук і його чергова мрія здійснилася.

Виникла нова мрія – навчати і готувати кандидатів наук. Невдовзі після захисту дисертації вчений пішов з державної служби на викладацьку роботу.

Микола Іванович Бушин почав працювати викладачем, і завдяки своїй наполегливості і знанням дуже швидко завоював авторитет серед студентів навчального закладу. Вони його поважали, оскільки науковець проводив семінарські заняття досить неординарно, так би мовити новаторсько. Був дуже великий успіх викладача, який розумів, що він не лише керівництво навчальними закладами міг здійснювати, а і показати високоефективну педагогічну майстерність.

У 1991 році Микола Іванович Бушин починає працювати у Черкаському філіалі Київського політехнічного інституту – спочатку завідувачем кафедри, потім проректором по роботі з іноземними студентами, а потім деканом по роботі з іноземними студентами. *“Робота на посаді декана була кропіткою, але водночас, і дуже успішною. Тоді навчалось 150 іноземців з 35 країн світу. Ми були першим навчальним закладом, який почав навчати іноземних студентів українською мовою. Студенти-іноземці це нововведення сприйняли досить адекватно, а тому залишались навчатися у нас, а не їхали в інші міста України”.*

З приходом Миколи Івановича Бушина у Черкаський інженерно-технологічний інститут, за його наполяганням та підтримкою ректора навчального закладу професора В.І. Бикова, була відкрита аспірантура. Її відкрили наказом по ЧІТІ від 22 листопада 1991 року. Ось що говорилося у наказі:

“Враховуючи потребу в кадрах вищої наукової кваліфікації галузей народного господарства, наявність необхідного науково-педагогічного потенціалу і

матеріально-технічної бази, відповідно до наказу Міністерства вищої освіти України № 200 від 4 листопада 1991 року. Наказую:

§1

Відкрити при інституті аспірантуру з таких спеціальностей: 07.00.02 – вітчизняна історія.

§2

Призначити науковим керівником аспірантів: Бушина Миколу Івановича, доктора історичних наук, професора по спеціальності 07.00.02.

Ректор

В. І. Биков”.

Почалася напружена робота з підготовки наукових кадрів. Наукове керівництво аспірантами і здобувачами вимагало наполегливості і дбайливого ставлення до них. Необхідно було докладати багато зусиль, щоб привити їм смак до науково-дослідної роботи, зацікавити, своєчасно підтримати невпевнених у себе, зробити похвалу дисциплінованим, і тим, хто старається, допомогти подолати труднощі, домагатися конкретності в роботі, при цьому зберігати терпіння.

З одинадцяти років існування кафедри історії України значно зміцнів науково-педагогічний склад кафедри. На сьогодні 100% її викладачів мають науковий ступінь: серед них 1 доктор історичних наук, професор, 7 кандидатів наук, доцентів. Без перебільшення зазначемо, що таким висококваліфікованим кадровим складом жодна кафедра в університеті на сьогодні не може похвалитися.

За даними на кінець 2012 р. із аспірантів та пошукачів кафедри історії України захистилося 44 особи, 7 аспірантів працює над підготовкою дисертацій нині.

Майже всі колишні аспіранти Микола Івановича працюють у вищих навчальних закладах Черкаської області. А 5 аспірантів кафедри вже стали докторами

історичних наук. А саме: Тетяна Чубіна, Юрій Присяжнюк, Олег Гордуновський, Валентин Лазуренко, Олена Храмова-Баранова.

У 2007 році докторську дисертацію на тему: “Періодична преса як джерело дослідження українського державотворчого процесу 1917 – 1920 рр.” захистив Губа Павло Іванович, який за свого земного життя працював на кафедрі. В його дослідженні основна увага була приділена українській національно-демократичній пресі, яка найбільш повно і об’єктивно відображала політичні, соціально-економічні та культурні зміни в Україні під впливом революційних подій 1917 – 1920 рр. і відновлення державності.

Хочу відмітити одну дуже гарну рису Миколи Івановича. Коли б не звернулися до нього його учні, з будь-якого питання, він завжди знайде час, їх вислухати, а в разі – і допомогти. Час для своїх учнів у нього завжди знаходиться, він розуміє, як інколи потрібна проста людська підтримка, добрі слова молодим людям, які тільки розпочинають свою наукову діяльність.

Набрався Микола Іванович і політичного досвіду. Так, в 1998 році він був кандидатом у народні депутати від Черкаської організації партії “Громада”. За висунення його кандидатури всі “громадівці” проголосували одноголосно.

Робота та дім, громадська діяльність та клопоти про сім’ю – все переплітається у нашому світі. Так буває, що все повністю віддається праці, а для себе нічого не залишається, словом, ніякого особистого життя.

Але це не стосується сімейства Бушиних. Адже не дарма існує прислів’я: “Хто не вміє працювати, той не вміє відпочивати, та й зворотне...”. Вони цим словам вірні. Ольга Сергіївна, любляча дружина Миколи Бушина,

завжди тримає сімейне вогнище незгасним. *“Це відчувається у всіх справах стосовно організації нашого бушинського сімейного дозвілля та відпочинку. Хоч мої висловлювання звучать трохи і по-військовому, але вони цілком відповідають військовому устрою. Керуюча роль в управлінні всіма домашніми справами лежить повністю на господині. Вона серед своїх домашніх має безперечний авторитет, а її слова – закон. І, як організатор сімейних культурних заходів, треба віддати їй належне, вона відмінний”*.

Микола Іванович та Ольга Сергіївна Бушини вже давно мріяли мати, як всі бабусі та дідусі на світі, своїх онуків. І ось, в 1998 році, 23 квітня, нарешті народився онук Павлуша. Довгоочікуване бажання збулося. Сьогодні Павлу Ігоревичу 14 років. Автор цих рядків не один раз був свідком зустрічі відомого дідуся-професора у його робочому кабінеті з онуком. Колеги М.І. Бушина часто спостерігають, як дідусь лишав усі свої справи, коли отримував дзвінок по мобільному телефону від онука. Треба було бачити і чути це спілкування. Очі дідуся відразу наливалися бережною любов'ю до рідного онука, риси обличчя розчинялися у щирій посмішці, – так може любити лише людина з людською душею. *“Зустрінемося, обов'язково зустрінемося, мій внучок, дай тільки зі справами упоратися, – говорить у відповідь він онукові. Ти лише трішки почекай, і дідусь з подарунком обов'язково прийде до тебе в гості, тільки не слухайся маму та тата”*.

Під час роботи у Черкаському інженерно-технологічному інституті, Микола Іванович створив особливу, не схожу на інші, свою наукову школу. Створив не на папері для звіту, як часто це у нас буває, щоб догодити вимогам керівних документів зверху, а щось

більше за своїм об'ємом – такий собі діючий науково-дослідницький зразковий міні-центр, з потужним вченим потенціалом.

Чимало провідників науковців-істориків України дали позитивну оцінку діяльності Бушинській науковій школі. Навіть у Києві про її діяльності стало відомо завдяки вагомому звітному матеріалу – десяткам книг та сотням публікацій стосовно різного роду проблемних питань вітчизняної історії. З ними можна ознайомитися у Національній бібліотеці України імені В. Вернадського та інших провідних бібліотеках нашої держави.

1999 рік. Під безпосереднім керівництвом Миколи Бушина зароджується в місті Черкаси Інститут соціального управління, економіки і права (ІСУЄП).

Задамо собі питання: “Що таке створити на рівному місці вищий навчальний заклад, який би відповідав положенням Болонському процесу?”. І кожен, компетентний у цих питаннях скаже, що зробити це далеко не просто. Але Микола Іванович зробив це. Цьому передували його багаточисленні поїздки до столиці України, ходіння по чиновницьким кабінетам не одного міністерства та відомства, а саме головне, – його особистий авторитет, як в науково-освітніх колах, так і серед вищих посадовців з виконавчої влади нашої держави.

15 лютого 1999 року на установчих зборах товариства з обмеженою відповідальністю “ІСУЄП” професора Миколу Бушина призначено ректором, з наданням йому права підпису всіх фінансово-господарських документів та дорученням погодження статуту Інституту, як це вимагали нормативні документи Міністерства освіти України – державної установи, яка вже давно стала йому по-справжньому рідною.

3 березня 1999 року заступник Міністра освіти України А.Г. Богомолів затвердив статут Інституту, а через два тижні, 18 березня, завідувач юридичного відділу Черкаського міськвиконкому В.І. Шабанов, у відповідності до цих положень, засвідчив Статут, який потім було зареєстровано у виконкомі Черкаської міської ради (реєстраційний № 7560).

18 березня 1999 року – День створення Інституту соціального управління, економіки і права – супернового вищого навчального закладу в обласному центрі. Саме таку дала тоді йому оцінку громада Черкащини.

Основна справа виконана, однак до того ж необхідно було отримати ліцензії з усіх спеціальностей. Цьому передували фахові ради, Експертна рада, а потім Державна Акредитаційна комісія (ДАК). Все це з успіхом було зроблено і, нарешті, ІСУЕП почав свою роботу.

“З першого по п’ятий курс у навчальну програму були введені мови – українська, англійська, німецька, а за бажанням і французька, для того щоб майбутні фахівці досконало знали їх, а це було б в нагоді для їх роботи у країнах Європи та США. Вже тоді ІСУЕП налагоджував зв’язки з науково-освітніми колами близького та далекого зарубіжжя. Матеріальна база інституту також відповідала сучасності – вільний доступ студентів до комп’ютерної техніки, створення місцевого телебачення і електронної бібліотеки. Все це було направлено на допомогу навчанню та функціонуванню-іміджевому рівню навчального закладу. У нас навіть діяло своє видавництво “Брама-ІСУЕП”. Для забезпечення життєдіяльності студентства в нашому закладі почала існувати своєрідна інфраструктура: свій гуртожиток, спортивний комплекс, їдальня і кафе-бар”.

До вересня було отримано вже шість ліцензій на такі

спеціальності, як: “Журналістика”, “Видавнича справа та редагування”, “Спеціалізовані комп’ютерні системи”, “Економіка підприємства”, “Міжнародна економіка”, “Економічна кібернетика”. Залишалась не отримана ліцензія ще з однієї спеціальності – “Правознавство”, однак за наполегливої пробивної роботи Миколи Бушина, з листа-дозволу Міністерства освіти України почався набір і на неї.

У навчальному закладі почала діяти аспірантура з економічних, філософських та фундаментальних наук, а також і докторантура. Міносвіти України дозволило зробити одноразовий набір до аспірантури з 13 спеціальностей, до якої відразу вступило чотири особи. У трьох керівників були науковці з м.Києва, а у одного – доктор історичних наук, професор Бушин М.І.

Через декілька років подальше функціонування інституту призупинило своє існування. Але це не провина ректора Бушина. Ректор зробив що міг. Завдяки його організаторському таланту інститут швидко став найавторитетнішим не лише на Черкащині. Йому пророкували велике майбутнє, він би у подальшому став би обов’язково одним з кращих у списках приватних навчальних закладів регіону.

Що необхідно сказати з цього приводу? А є що. Микола Іванович мріяв, щоб вищий навчальний заклад був новаторським в навчанні, в матеріально-технічному оснащенні. На перших порах йому це вдалося зробити. Лекторами інституту були відомі політики, у всіх аудиторіях були встановлені телевізори та оснащено сучасним озвученням.

З цього приводу Микола Бушин зазначає: *“Сумую за нашим дітищем. Але засновники самі сприяли знищенню цього красеня. Була встановлена непомірна ціна за*

навчання і набір студентів різко впав. А це тому, що засновники були винні велику суму грошей і хотіли за рахунок інституту вийти з кризи”.

Ректорська робота важка і відповідальна. Вона відбирала багато сил та енергії у Миколи Івановича. Працюючи керманічем вузу, він водночас не полишав і наукову роботу. Координував роботу по написанні нових наукових монографій і навчальних підручників та посібників з історії.

У вересні 1999 року професора Бушина затверджено членом спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності “Історія України” та “Всесвітня історія” при Донецькому державному університеті (нині Донецький національний університет). Донеччани вже давно дуже добре знали Миколу Івановича і хотіли бачити у своїх наукових лавах.

Тепер необхідно було їздити в Донецьк кожного місяця. Це було не легко, але потрібно.

Донецьк, для колишнього шахтаря Бушина, це місто овіяне шахтарською славою. До цього міста він завжди ставився і ставиться з особливою любов’ю, а при нагоді, не залишає без уваги спілкування з його мешканцями, які гордяться шахтарськими традиціями.

Напередодні однієї з поїздок до Донецька Микола Іванович Бушин раптово важко захворів. Діагноз – інфаркт міокарда. Вся рідня та близькі з тривогою слідкували за ходом цієї хвороби. Але він, незважаючи ні на що, одужав. Виздоровів на щастя всім, хто його знав і дуже хотів бачити живим.

Тяжка хвороба все ж давала про себе знати. Лікарі переконливо порадили призупинити керівну роботу хоч на деякий період. Миколі Івановичу нічого не залишалось, як написати заяву про звільнення з посади ректора

ІСУЕПУ. Заява була досить змістовна, нараховувала не одну сторінку. В ній професор Микола Іванович Бушин проаналізував, що було зроблено, і що у подальшому необхідно робити, аби довести почату ним благородну освітню справу до логічного завершення.

25 липня 2000 року на засіданні спостережної ради ІСУЕП була розглянута заява професора Бушина, за власним бажанням, щодо звільнення з посади ректора за станом здоров'я. Заяву не відразу задовольнили. Адже навчальному закладу Бушин був потрібен. Потрібен був його досвід.

У 2000 році Микола Іванович звільнився з ІСУЕПУ.

Проте, не з таких людей наш Микола Іванович, як кажуть у нас в народі, щоб на печі сидіти. Ще не залишив боротьбу зі своєю недугою, як вже знову в строю.

Коли у 1999 році Миколу Івановича проводжали на ректорську посаду до ІСУЕПУ то ректор Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині Черкаського державного технологічного університету), в якому Бушин був завідувачем авторитетної кафедри, в своїй промові заявив: “Як у Вас там не складеться, але знайте, що ми Вас завжди приймемо назад без вагань”. З цього приводу Микола Іванович говорить: *“Юрій Григорович Лега – це ректор нової генерації. Людина далекоглядна. Людина проєвропейська. Людина з глибоким державницьким мисленням. Людина, у якої слова не розходяться з справами. Сказав, і обов'язково зробив. Такими і ми, підлеглі повинні бути, наслідувати приклад свого керманіча. Це Людина з великої літери. І Юрій Григорович Лега, після мого звільнення з ІСУЕПУ, з повагою знову пропонує мені роботу в ЧДТУ”*.

Отже, після звільнення з посади ректора ІСУЕП, професору невдовзі знову було запропоновано очолити

кафедру суспільних дисциплін і права Черкаського інженерно-технологічного інституту (тепер кафедра історії України Черкаського державного технологічного університету) на що він, із вдячністю до колективу ЧІТІ, погодився. В цьому провідному навчальному закладі Черкащини Микола Іванович працює і нині.

З 1999 до 2011 року Микола Іванович – член спеціалізованої вченої ради Донецького національного університету із захисту дисертацій на присудження вченого ступеня кандидата історичних наук, а з 2003 року – спеціалізована вчена рада ДонНУ по захисту дисертацій з присудження вченого ступеня доктора (кандидата) історичних наук на історичному факультеті. За цей час Микола Іванович проявив себе як висококваліфікований вчений, зацікавлений у тому, щоб молоді історики були достойними і талановитими. Він опонував 10 кандидатських дисертацій і десяткам надав відгуки.

У 2004 році Миколу Івановича затверджують членом спеціалізованої вченої ради К 73.053.01 при Черкаському національному університеті імені Б.Хмельницького із захисту дисертацій на присудження вченого ступеня кандидата історичних наук на історичному факультеті.

Різноманітна і плідна наукова діяльність Миколи Івановича Бушина супроводжується педагогічною. За час роботи у вищих навчальних закладах м. Черкас, він викладав студентам наступні навчальні дисципліни: “Науковий комунізм”, “Історія України”. Його лекції відрізняються не тільки високою організованістю, науковістю, методологічною вивіреністю, але і моральною направленістю. Микола Іванович дуже багато докладає зусиль до вивчення правдивої історії України, створенню сучасної моделі творчої співдружності викладача і студентів.

“Я дуже болісно сприймаю не наукове трактування того чи іншого вченого якоїсь важливої проблеми. Ось один з прикладів. Вийшла книга, де я приймав участь, як співавтор. Там керівник авторського колективу без згоди інших авторів пише: “Герой Радянського Союзу – учасник радянсько-німецької війни.” Це так мене образило, що ми, колишні друзі, припинили спілкування. До речі, ця людина невдовзі завдячуючи своїй наполегливості буде доктором історичних наук, він виховує майбутнє покоління незалежної України”.

Багато уваги М.І. Бушин приділяє методичному направленню наукової роботи. Він приймає безпосередню активну участь у створенні навчальних посібників по історії України для вищої школи і загальноосвітніх шкіл I-III ступенів.

Особливої уваги заслуговують такі видання, підготовлені, як особисто Миколою Івановичем, так і у співавторстві: “Історія України (китайською мовою)”, “Історія України (англійською мовою)”, “Історія України (німецькою мовою)”, “Історія України. Навчальний посібник. Проблемні лекції для студентів технічних вищих навчальних закладів”, “Історія Шевченкового краю 1939 – 2002 рр.”, навчальний посібник “Історія України. Хроніка: в 2-х частинах”, “Історія Стародавнього світу. Довідник школяра” та інші.

У рік 10 річниці Незалежності України та йдучи на зустріч 50-річчю утворення Черкаської області Микола Іванович започаткував історико-краєзнавчу серію “Черкаський край в особах. 1941 – 2001”. Головний задум, що спричинив до появи серії – спробувати відтворити політичні, а ще більшою мірою психологічні портрети людей часів Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр., післявоєнних років та сьогодення. Адже це люди які

здобули Велику Перемогу над фашизмом, а потім відбудували народне господарство та рідні землі.

Зараз вже побачили світ 12 книг. Це писемна історія таких районів, як: Лисянщина, Чигиринщина, м. Золотоноша, Золотоніщина, Драбівщина, Корсуньщина, Маньківщина, Кам'янщина, три книги присвячені м. Черкаси, Монастирищина (два видання). Підготовлені до друку книги, присвячені Чорнобаївщині, місту Канів, Канівщині, Христинівщині, Катеринопільщині. На сьогодні завершується написання книги присвяченої Черкаському району.

Микола Іванович Бушин за останнє десятиріччя надзвичайно фахово захопився новим науковим направленням – історичним краєзнавством. Він започаткував дуже важливу науково-популярну серію “Обереги Черкащини”. На сьогодні підготовлено (у співавторстві) до друку 10 книг: “Витязь над Дніпром. Місто Черкаси”; “Крізь віки. Місто Канів.”; “Мить і вічність. Уманщина”; “Пам'ять не згасне. Звенигородщина”; “Трипільський дух віта над нами. Тальнівщина”; “Музи над Тясмином. Кам'янщина”; “Кований із криці. Корсунщина”; “Сердце української родини. Шполянщина”; “Сонце над Тікичем. Лисянщина”, “Земля слави козацької. Чигиринщина”.

Громадська діяльність Миколи Івановича тісно пов'язана із активною участю в Черкаській обласній організації товариства “Знання”. По лінії цієї поважної організації він у свій час постійно читав на підприємствах, у колгоспах і радгоспах Черкаської області, організаціях і навчальних закладах, сотні лекцій по актуальних проблемах внутрішньої і зовнішньої політики нашої держави.

М.І. Бушин – член вченої та науково-технічної рад Черкаського державного технологічного університету.

Нагороджений знаком “Відмінник народної освіти Української РСР”, Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР “За багаторічну активну роботу в партійних органах (Указ від 9 березня 1988 р.)”, Почесною грамотою Черкаської обласної ради за багаторічну плідну педагогічну і наукову діяльність, високий особистий внесок у розбудову університету та з нагоди початку нового навчального року. У 1997 році ювілейною медаллю “20 років Незалежності України присвоєно почесне звання “Заслужений працівник освіти України”. Розпорядженням Президента України Віктора Ющенка № 71-2009-РП від 12 травня 2009 року Миколі Івановичу Бушину призначена Державна стипендія. 13 квітня 2012 року Президент України Віктор Янукович продовжив дію стипендії.

Своїм видатним Вчителем, професором Миколою Івановичем Бушиним гордяться його вдячні учні. Саме вони, у 2005 році створили Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина”. Презентація фонду відбулась 19 грудня 2005 року. Метою діяльності фонду є пошук здібних студентів, молодих науковців, краєзнавців та сприяння їм у їх науковій роботі. Фондом передбачається вручення щорічної премії за кращі наукові роботи.

При врученні посвідчень членам Благодійного фонду, 19 грудня 2006 року (це день першої річниці фонду) Микола Іванович Бушин наголошував на тому, щоб його учні в першу чергу завжди залишалися відданими науці. *“Глибокоповажні мої учні! Хочу сказати Вам наступне. Мене зараз переповнює радість того, що у мене такі завзяті, добрі і співчутливі учні! Радість, яку не кожен*

може відчути! Радість, яка надихає на нові звершення в науці! Радість, якою не кожен вчений може похвалитися! А чому? А тому, що у них немає таких талановитих, завзятих, працелюбних учнів, як у мене...

Вважаю що крім того, що Ви є вченими, мої дорогі вихованці, Ви повинні бути ще й гідними громадянами своєї Батьківщини. Без гонору, без презирства до інших, без зазнайства та надавати допомогу тим, хто її потребує.

Хочу звернути Вашу увагу на наступне: історія любить правду, а не марнослів'я! Запам'ятайте, запам'ятайте і ще раз запам'ятайте!

Думаю що голова і члени Благодійного фонду ніколи не допустять непорозуміння з призначенням премії Благодійного фонду.

Візьміть за правило – в науці ніколи не розслаблятися. Якщо ви розслабилися, то все може зійти на нівець.

Ви завжди повинні бути незадоволені тим, що вже зробили в науці й завжди прагнути зробити ще більше. Тоді буде гарна робота...

Чим довше я живу, тим більше розумію, що дуже мало зробив для своєї Батьківщини та її народу.

Мої дорогі учні! Ми повинні направляти свої зусилля не на пустослів'я, а на те, щоб приносити користь науці, у всі справи, які покликані творити добро та радість. Користь заради процвітання нашої незалежної держави – України!

Сподіваюсь, мої любі і дорогі учні, що Ви все своє життя будите наслідувати ці слова свого Вчителя”.

Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина “Історична спадщина” на сьогодні вже вручив чотири премії. Лауреатами премії стали: Тетяна Чубіна, Алла Кушнір, Вікторія Міщенко і Валерій Вишневський. Це

глибокошановані та авторитетні на теренах нашого регіону особистості.

На сьогоднішній день премія становить десять тисяч гривень. Крім того, Фонд виплачує податок тисячу п'ятсот гривень. В цілому премія (на 2012 рік) складає 11 тисяч 500 грн.

Микола Іванович Бушин мріє, щоб премія становила хоча б 25 тисяч гривень. Це, на його думку, була б відчутна фінансова допомога науковцям і краєзнавцям, які своє життя присвятили вивченню та популяризації історії рідного народу.

Аби читач зрозумів глибше наукове, історіо-філософське бачення нашого сьогодення, подаємо цікаві міркування з вищезазначеного професором Миколою Бушиним (подаємо у особистій (авторській) редакції професора Миколи Івановича Бушина).

“...Сьогодні споживчий інстинкт завів нас у моральний глухий кут і нам вже нема кому вказати вихід із нього.

У незалежній Україні ми прийшли до безкласового суспільства, де місце інтелігенції виявилось вакантним. Чому так трапилося? У 1990 році, коли одна її частина прописалася на ринках, а інша проста їхала з країни.

“Інтелігенція – це те, завдячуючи чому душа пізнає такі речі, як оточуючий світ...”, – висловився в свій час Цицерон. На різних етапах у інтелігенції було своє обличчя. А яке воно нині?

Зараз існує два підходи до визначення інтелігенції як соціальної групи. До першого відносяться люди, які в більшості мають вищу освіту і безпосередньо займаються розумовою і творчою діяльністю, просування „культуру у маси”. Таким чином по такому принципу всякого хто має освіту можна віднести до інтелігенції.

Англійський публіцист Джон Рескінс зауважив: “На сто осіб, хто може читати, припадає ледве один, хто може думати”.

Але є ще одне визначення інтелігенції. До його визначення можна віднести людей, визнаних еталоном суспільства. І тут цікаве визначення, зроблене на початку ХХ століття “Кантом” української політичної думки Вячеславом Липинським: “Інтелігентом не називаю всякого, хто закінчив вищу або середню освіту, тому як таку школу закінчити може і хлібороб, і військовий, і промисловець, і робітник. Інтелігентом, по моїй термінології, є люди, які не зайняті матеріально-виробничою працею, які не володіють ні засобами війни, ні засобами виробництва і здобувають собі прожиток в обмін на працю свого розуму і духу”.

Зовсім недавно провели соціологічне опитування, 36% українців вважають, що в країні немає моральних авторитетів. Половина громадян, 51%, сьогодні бачать їх лише у своєму оточенні, а це вказує на роздробленість нашого суспільства.

І який можна зробити висновок? Незалежна Україна зазнає гострої необхідності у “героях нашого часу”, які б слугували моральним орієнтиром, і в яких мають потребу прості люди. На це необхідно звернути увагу всім тим, хто стоїть за штурвалом нашої країни.

Я постійно замислююсь над тим – “Чому так зневажливо сучане покоління українців відносяться до власної історії”. І відразу даю відповідь – мабуть від того, що ці люди погано знають історію. Або від того, що ці люди хочуть показати, що вони дуже гарно знають історію. Або ще, так би мовити, щоб було щось написано.

В зв’язку з цим я хочу нагадати що таке історія. Це

минуле повернуте у майбутнє. Людина яка не має ґрунтовних наукових знань про минуле свого народу, не може зрозуміти сучасне. Ця людина не може будувати майбутнє.

І ще одне нагадаю. Що історія це вчитель, збагачений тисячолітнім досвідом людства. Якщо людина знає закономірності й особливості історичного поступу, можна уникнути безлічі помилок і прогнозувати майбутнє.

І тут доречно згадати видатного історика Василя Осиповича Ключевського, який писав: “Історія вчить навіть тих, хто в неї не учитьсЯ, вона їх провчає за невігластво і зневагу”.

Людина повинна пам'ятати, що той хто діє поза історією або наперекір їй, обов'язково буде шкодувати про своє недбайливе ставлення до неї.

І тут необхідно наголосити на тому, що писав іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гасет ще в 1930 році: “... Якщо людина або країна здійснила великий шлях і опинилася в складному становищі, до того ж втрачає пам'ять і не може використати досвід минулого, тоді справи погані”.

У радянську добу, за існування тоталітарного режиму, радянська історична наука, була перетворена в безпосереднє знаряддя політики. Історична наука була інструментом для обслуговування партійно-державного керівництва.

В умовах тоталітаризму бюрократія постійно піклується про зміцнення своєї влади. І інтереси цієї бюрократії все більш вступають у суперечність з інтересами народу. А ми знаємо, що обман є невід'ємною умовою збереження влади бюрократії, то і фальсифікація історії в тоталітарному суспільстві стає неминучою. В

цих умовах українці мали деформовану історичну свідомість. Без всякого сумніву влада розуміла, що людьми легше управляти, коли вони не знають власної історії.

І що характерно, що з цього не зроблено висновку. Продовжується фальсифікація історичних процесів.

На мою думку необхідно згадати слова Цицерона, який говорив „Жити – значить мислити”. А ось мислити не так, як кому захочеться, а мислити в інтересах своєї держави, свого народу. І кожна людина про це повинна пам'ятати. А якщо вона буде пам'ятати, тоді у неї завжди буде присутній науковий принцип об'єктивності в історії. Не вигадки, а реальне історичне відображення того, що є насправді.

“Честь людини знаходиться у тому, щоб по відношенню задоволення своїх потреб він залежав лише від свого працелюбства, від своєї поведінки і від свого розуму”. Це слова Гегеля. З цих слів необхідно робити висновки.

Необхідно життя прожити чесно і добросовісно. Щоб люди казали, що це був взірець життя, і взірець служіння нашій незалежній Україні і її народу.

Скажіть, будь-ласка, що поганого в словах: “Вчитися, вчитися і ще раз вчитися”. Це лозунг, який закликає до отримання знань і щоб потім молодь їх віддавала своїм людям. Але ні! Цього не треба, бо цей лозунг був застосований комуністами. А що торкається комуністів - то це недоречно. Це можуть тільки так думати неосвідчені і малокультурні люди. Необхідно все брати, що далекоглядно працює на наш народ, на нашу державу.

...На сьогодні багато фальсифікаторів історії періоду Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. А це

дійсно була війна – “Вітчизняна”. А не так, як нині модно говорити, що це була радянсько-німецька війна. З цього приводу я люблю повторювати цитату видатної людини, Двічі Героя Радянського Союзу Олексія Федорова: “Ми назвали її (війну) Великою, тому, що великою була наша мужність і великим гнів.

Ми назвали її Вітчизняною, тому, що захищали свою Вітчизну – найдорожче, що у нас є.

Ми назвали її священною, тому, що нічого святішого, ніж боротьба за свободу Батьківщини, людство не знало.

Ми назвали її народною, тому, що весь радянський народ піднявся на боротьбу”.

... Вже виповнився 71 рік з дня початку Великої Вітчизняної Війни 1941 – 1945 рр. А це, в свою чергу, потребує принципової постановки питання: всі ключові проблеми, пов’язані з цією війною, в повній мірі осмислені науковим співтовариством і всі висновки з неї зроблені людством. І необхідно підкреслити, що основного, заключного висновку у нас до сьогодні немає.

Тоді як є політизація, намагання використати цей період і його події в партійних цілях, намагання політиків і надалі нав’язувати свої оцінки і судження. Оцінювати подій війни, як елемент втрати національного імунітету, не враховуючи при цьому, що це була трагедія такого великого масштабу.

І до чого це політиканство доводить. Це жахливо. Вже біля 80 % українських громадян мають поверхове уявлення про Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр., у тому числі, про долю свого власного українського народу.

Україна опинилася в епіцентрі цих подій. Її територія стала ареною самих кривавих битв, в яких були задіяні основні сили ворога.

Повністю захоплена ворожими військами територія

республіки стала об'єктом тотального знищення місцевого населення і військовополонених, нищівної експлуатації трудових і матеріально-сировинних ресурсів, грабунку історико-культурного і духовного надбання нашого народу.

....Гітлер вимагав від свого генштабу планувати тільки блиц-операції із захоплення різних країн.

Гітлер пішов по Європі: Польща захоплена за 27 днів; Данія – за 24 години; Норвегія – за 23 дні; Голландія – за 5 днів; Бельгія – за 18 днів; Франція – за 39 днів; Югославія – за 12 днів; Греція – за 21 день; Крит – за 11 днів.

План “Барбаросса” передбачав швидкоплинну військову кампанію з повним розгромом Червоної Армії та захопленням європейської частини СРСР по лінії Волга – Архангельськ. Незважаючи на початковий успіх німецьких військ, завершити операцію у встановлені терміни Вермахту не вдалось, війна переросла в широкомасштабну та довготривалу.

На долю війни між Німеччиною і СРСР прийшлося 1418 днів, або 62,8 відсотки загальної тривалості війни у Європі (починаючи з 22.06.1941 р.), замість відведених Гітлером на це 177 днів.

Які були плани нацистів по відношенню до України? В своїй книзі “Моя боротьба” Адольф Гітлер писав: “Якщо говорити про нові землі у Європі, то в першу чергу погляд звертається тільки на Росію і підвладні їй держави”.

За день до початку війни Гітлер, під час бесіди з Муссоліні, висловив надію, що завдяки війні на сході “буде змога забезпечити на тривалий час в Україні загальну продовольчу базу”.

Німецькі економісти підраховали, що з окупованих територій Радянського Союзу щорічно можна було вивозити в Рейх 10 – 11 млн. тон зерна, 40 тис. тон

рослинного масла, 260 тис. тон цукру, велику кількість м'яса.

У січні 1940 року Гітлер заявив, що для успішної реалізації політики “просування на Схід” необхідно знищити 30 мільйонів слов'ян. Інших, згідно плану “Ост”, передбачалося депортувати до Сибіру, або перетворити на рабів нацистських колоністів.

Що передбачав гітлерівський план “Ост”: роз'єднання СРСР; лишити народи Радянського Союзу власної промисловості; знищення населених пунктів; винищення населення.

“В жодному разі не надавати населенню права отримати вищу освіту! – репетував бісівський фюрер. – Якщо ми зробимо цю помилку, то самі виростимо тих, хто буде боротися проти нашої влади. Хай у них (радянських дітей на окупованих територіях) будуть школи, і якщо вони захочуть до них ходити, то хай платять за це!”.

Гітлер вважав, що у вільний час молодь окупованих територій повинна мати алкоголь, тютюн та порнографію. “Для повної деградації, – заявив він, – необхідно щоб люди як можна менше навчалися”.

Тому зробили пам'ятку німецькому солдату, в якій говорилося: “Жодна світова сила не встоїть перед німецьким натиском. Ми поставимо на коліна весь світ. Німець – абсолютний володар світу. Ти будеш вирішувати долю Англії, Росії, Америки. Ти німець, як личить німцю, знищуй все живе, що чинить опір на твоєму шляху... Завтра перед тобою на колінах стоятиме весь світ...”.

До недавнього часу в різного роду літературі мова йшла про 250 спалених разом з їх мешканцями українських сіл. За даними останнього часу таких сіл було біля 350,

причому це не остаточні на сьогодні дані.

...1 – 3 березня 1943 р. у містечку Корюківка Чернігівської області каральний загін гітлерівських окупантів з особливою жорстокістю знищив майже 7000 мирних жителів. Корюківська трагедія стала самою страшною по кількості одночасних жертв з відомих розправ нацистів не тільки в Україні, але і в Європі. Не випадково Корюківська трагедія в матеріалах до Нюнбреського процесу визнана, як саме велике масове знищення місцевого мирного населення на окупованій території за весь період війни. По кількості жертв ця трагедія перевищує білоруську Хатинь, чеське Лідеце, французький Орадун – всесвітньо відомі символи злодіяній проти людства.

Після вигнання ворога із міста Києва нараховувалося 200 тис. жителів (до війни 900 тис.), Одесі 200 тис (з 600 тис.), Запоріжжі – 120 тис (з 286 тис.).

Використання жінок і дітей на тяжких роботах, вивіз 2,4 млн. наших співвітчизників на примусові роботи до Німеччини, скорочення народжуваності, відсутність охорони материнства і дитинства, – стали проявом геноциду.

...У початковий період війни дуже скрутно було Червоній Армії, багато бійців і офіцерів потрапили у полон (по різних оцінках – від 5,8 до 6,3 млн. чоловік). На Батьківщину не повернулися біля 200 тисяч громадян республіки, які були вивезені на роботу до Німеччини. Частина з них загинула від хвороб, тортур, голоду, непосильної праці.

В цілому військові втрати України оцінюються в 2,5 млн. чоловік, цивільні 5,5 млн. У книзі “Бесмертие. Книга пам'яті України” подається міркування, що ця цифра може досягнути 10 млн., а демографічні втрати – 13,5

млн. чол. По різних оцінках, втрати України в людях досягають від 30 до 40 відсотків загальносоюзних втрат.

Як бачимо, ми до цих пір не знаємо достеменно, скільки ж жителів України забрала війна.

Україна понесла матеріальних збитків на загальну суму 285 млрд. карб. У ході війни було зруйновано 16 тис. промислових підприємств, у тому числі 599 машинобудівних, понад 28 металургійних, 26 хімічних, 25 колгоспних заводів. Україна практично втратила вугільну, хімічну, суднобудівну, літакобудівну, верстатобудівну галузі.

Україна втратила за роки війни майже 57 тис. тракторів, 25 тис. комбайнів, 3 тис. сівалок, 17 тис. молотарок, 46 тис. плугів, 5 тис. автомашин, 3,9 тис. будівель виробничого призначення, 6,4 тис. тваринницьких ферм.

Від бойових дій постраждали тисячі сіл, 714 міст і селищ міського типу, понад 2 млн. будинків, 540 тис. надвірних споруджень. Без житла залишилося майже 10 млн. громадян республіки. Фашисти повністю знищили 8 тис. медико-санітарних закладів, понад 500 лікарень, 200 пологових будинків, 1000 поліклінік і амбулаторій, 600 консультаційних пунктів. Частка УССР в загальних втратах системи охорони здоров'я країни складає 47 % (2 млрд. 764 млн. крб.).

...Нині шкільні підручники з історії України упроваджують в дитячу та юнацьку свідомість справжню нісенітницю, якою вони переповнені. Дітям несуть насправді ідеологічну лузгу. Частина вітчизняних спеціалістів штучно намагаються вести історію сучасної України від трипільської культури. Підручник історії для 5-го класу запевняє: "Що біля п'яти з половиною тисяч років тому життя трипільців прийшло

в занепад. Однак знання і вміння не зникли безслідно, а були збережені і через багато століть успадковані українцями. Але що тут сказати? Сміливе і, вибачте, безграмотно-смішне твердження, що прямо відповідає твердженню бувшого Президента України Віктора Ющенка про міфічних древніх украх. Ніхто з придворних “істориків” не пояснив шановному Президенту нашої держави, що історичні джерела прямо вказують на те, що слов’яно-арії прийшли на Русь з Семиріччя у 625 році до нашої ери. Звідси витікає, що сучасні українці ніяк не можуть бути спадкоємцями трипільців, їх роз’єднує декілька тисячоліть. А “украї” – міф, який створений фальсифікаторами історії. З патріотичною метою? Впевнений, що – ні!!!! Це все іде від неглибинного знання історії.

На сьогодні, як відомо із засобів масової інформації, готується до випуску новий підручник для 11 класу з історії України. У ньому термін “Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр.”, завдячуючи чіткій позиції Міністра освіти і науки, молоді та спорту України, професора Дмитра Табачника, усюди відновлений. Про ОУН – УПА мова теж іде, але це вже об’єктивна картина. Подається справедливо радянський партизанський рух, фахово подається скільки людей було в цьому рухові, і які втрати вони нанесли гітлерівцям. Подається і націоналістичний партизанський рух, скільки в ньому було людей і яких вони завдавали втрат гітлерівцям? Ось це і є історична справедливість.

Деякі “історики” вдалися до того, що Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр. подається ними, як німецько-радянська, не відкидається і термін Велика Вітчизняна війна. Проте автор цих рядків має велику думку щодо останнього: “Велика Вітчизняна війна

українського народу середини ХХ ст. (1939 – середина 1950 –х рр.; від часу проголошення Карпатської України до часу знищення останніх загонів УПА). А чому вони називають “радянсько-німецька війна”, з метою уніфікації термінів. Ось такі історики! Горе історики!!! Історики-маніпулятори нашим минулим!!!

За останній час, як тільки наближається День Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр. починають звучати голоси з пропозицією відзначити цей день, як День скорботи, пам’яті жертв війни. І починають приводити різні судження, переконання: це свято держави, якої вже немає. А деякі доходять до того, що починають розвивати демагогію, що Україна була “колонією”, не рахувалась самостійним суб’єктом війни і тому святкувати перемогу “радянської імперії” ми не повинні.

Деякі сьгоднішні горе-писакі набираються мужності і пишуть: “Сьогодні 8-го травня, було підписано Акт про капітуляцію, тобто закінчилася Друга світова війна на європейському фронті. Дев’яте травня, те, що нам пропонував Радянський Союз, те, що пропонує сьгоднішня влада України – це є трохи неправдива дата...”. Ці слова виголошує 27 річний Ігор Волошин, голова Народного руху України в Черкаській області. Відверта несенітниця! Людина зовсім не знає історії! Але таке буває. Про таких в народі кажуть, – «Пилип по верхах скакайко» Або розуміє її з власних, необ’єктивних міркувань, або ж з нав’язаної йому думки його наставників.

Я вважаю, що не таким молодикам давати оцінку Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр., надто це свята річ. Та пану Волошину, на мою думку, ще можна пробачити, бо це людина ще молода, і по молодості

принципова. Я щиро сподіваюся, що він ще раз перегляне і вдумливо та прискіпливо погляне на те, що він виголошував. А от його одностудцеві доктору історичних наук, професору Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Присяжнюку Ю.П. ніяк не можна це пробачити. Ось що говорить цей так-би мовити “патріот”. “Мені здається настав час добре згадати, що то була за подія, чим вона обернулася для нашого народу, як народ прийняв її. Виходячи з цього, ми повинні визначитися у своїх поглядах і позиціях... У нас має бути свій, український, погляд на цю подію...”. Так от пане Присяжнюк «Продріть,- як кажуть галичани, - сліпи» і хоч раз прийдіть 9 травня на Пагорб Слави, то й побачите той погляд...

Зверніть увагу на слова, які цей професор говорить про Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр.: “що то була за подія”, “погляд на цю подію”. Хочеться задати йому запитання: “Ви себе вважаєте вченим? Але чому тоді пам'ять про Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр. Вами потворно деформується? Ви людина, яка не поважає 8 млн. українців, які віддали своє життя за Вас. За те, щоб Ви отримали освіту у тій державі, яку Ви постійно, особливо в останні роки, хаєте. Ви просто патологічно озлоблена людина, яка ненавидить все російське, а тому ніяк не здатний на об'єктивність.

Присяжнюк говорить, що ми повинні визначитися у своїх поглядах і позиції. Мовляв Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр. незаслужено набула в Україні статус одного з головних державних пріоритетів. Особливо цинізму ця аморальна тенденція досягла за часи президентства В. Ющенко, коли Радянська армія, яка звільнила Європу від фашизму, була оголошена такою ж окупаційною, як і німецька.

Такі як Присяжнюк хочуть Гітлера і Сталіна поставити в один ряд. Ставлять знак рівності між фашизмом і комунізмом. Хочу в зв'язку з цим навести слова Прем'єр-міністра Великобританії У. Черчіля, який 22 червня 1941 року на весь світ заявив наступне: гітлерівський фашизм страшніший від сталінського комунізму, тому будь-яке союзництво з нацистами – злочин.

І ще хочу звернути увагу на одну обставину. Колись Присяжнюк, за певних обставин, сказав: “Краще бути гарним доцентом, ніж поганим професором”. А тепер подумайте на одинці: “Ви гарний, чи поганий?”.

Я, як дитина війни, маю право раз в рік лягати у наш, черкаський госпіталь для ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. на лікування. З 21 травня по 6 червня 2012 р. я там знаходився. Ви б бачили, яке там відношення до ветеранів, яке лікування. Ось де Вам, як професору необхідно побувати, а не пускати різні плітки про Велику Вітчизняну війну.

Наведу лише один приклад. Іде жінка похилого віку по коридору зі склянкою по воду. Побачила медична сестра кардіологічного відділення Наталія Володимирівна Палаш, швиденько підійшла, посадила жінку, а сама мерщій по воду. Ось відношення, ось повага, ось ментальність наших людей, професоре Присяжнюк. Допомогти ближньому!!! Щиро, і від душі!

І ще пан Присяжнюк пише, що таке, відношення було і є, що наші письменники і композитори не писали пісень про Велику Вітчизняну війну 1941 – 1945 рр. Ну хіба може бути професор таким примітивно необізнаним. А пісня “Степом, степом” на слова Миколи Негоди і музику Анатолія Пашкевича, “Перемога” – слова Юрія Рибчинського; “9 травня” – слова Миколи Сигнаївського;

“День Перемоги” або “Материнська пам’ять” – слова Миколи Луківа. Професоре, схаменіться!

І останнє, що я хочу сказати Присяжнюку. Якби можливо було б повернути час назад, я б Вас ніколи не взяв до аспірантури, хоч я бачив і раніше, що ви нещира, бундючна людина. Та Бог Вам суддя!

...Популярність не потрібно насаджувати, як це роблять деякі вчені. Необхідно виходити з реаліїв. Що ти зробив для своєї країни і її людей. Вчені повинні займатися наукою і підготовкою нових, потужних кадрів. А якщо людина зробила дуже і дуже мало, а її роблять популярною і дуже підтримують над усіма незаслужено, то це надзвичайно погано.

У нас інколи люди заробляють свою популярність не із-за того, що він зробив, а своєю посадою. Я проти цього. Необхідно розробити положення і його дотримуватися. Якщо присвоюється, наприклад, почесне звання “Заслужений працівник освіти України”, то тут необхідно брати, на мою думку, до уваги наступне. По-перше, навчально-виховний процес серед студентів. По-друге, науковий процес. Скільки вийшло навчальних посібників, методичної продукції. По-третє, підготовка кандидатів наук. Ось три ключові питання, які дають право мати почесне звання. І тоді не буде різних кривотлумачень з цього приводу. І в кожному з трьох питань повинно бути визначено скільки навчальних посібників, методичних рекомендацій і скільки повинно бути підготовлено кандидатів наук. Ось головне. Тоді наші почесні замисляться над цим питанням. Необхідно пам’ятати, що не походження, а виховання творить людину.

...Кожен історик повинен задавати собі таке запитання: “Що я хотів би зробити у своєму житті?”. І

повинен давати чітку відповідь, щоб всім було зрозуміло. “Я вже роблю, я історик. Об’єктивно і правильно доношу історичні процеси своєї країни до свого народу”. Історик повинен мати більше серце. А хто не береже історію і об’єктивно її не відображає, той не гідний її честі.

Хочу навести вірш Ліни Костенко, щоб деякі замислилися над тим, як необхідно відноситися до всього того, що у нас було.

Як легко плюнути в велике,
У нього точно попаде.
Усе бридке й усе безлике
Тоді собі ціну складе
Як легко висміяти вчинок.
Як просто – знищити талант.
Щоб обезкровити людину,
Достатньо слів – не треба ран.

Чому ми погано знаємо свою історію? А тому, що ми її не любимо. А потрібно свою історію любити і вивчити. Історик повинен пам’ятати, що досліджуваний ним предмет має загальнонаукове значення, він повинен дослідити його так, щоб не відстати від того рівня, на якому стоїть наука, повинен сказати що-небудь нове і при тому обґрунтовано, і саме головне – не сфальсифіковано.

А що роблять наші так звані “історики-патріоти, демократи?”. Коли досліджують факти нашої історії, то цих вимог часто не ставлять собі дослідники, якщо їх так можна назвати. Вони беруть неперевірені факти і видають їх за свої. Вони це видають за нове, начебто зробив відкриття, але ці факти перекручені і недостовірні.

На сьогодні у наших так званих “демократів” існує особливий погляд на вітчизняну історію. Вони вважають

свою історію окремою від загальної історії. Ось чому людина, яка займається загальною історією, не відчуває інтересу до української, і, навпаки. А цього не повинно бути у справжніх професійних істориків.

Мене дуже бентежить те, що сучасна людина на досить мінімальному рівні знає історію свого народу, проте у розмовах показує, і при чому постійно, свою у ній всеобізнаність. Ось такий приклад. Коли обговорюється дисертаційне дослідження, то задаються питання не по суті, а зовсім далекі від того, що обговорюється на кафедрі. Наприклад, запитання ставлять такого типу: “А хто у Вас опоненти?”, “А де Ви будете захищатися?”. Люди некомпетентні. А це говорить про те, що не всі науковці можуть виступати опонентами (за виключенням академіків і член-кореспондентів НАН України).

... Чим відрізняється сьогоднішній час, від того, що був двадцять один рік тому. Відповідь тут очевидна, – тим, що нині все зводиться до грошового знаку, а при соціалізмі цього не було. І тут необхідно, та і доречно, навести народне прислів'я: “Риба гниє з голови, а чиститься з хвоста”.

...Ну як вчений може говорити і писати, що він доктор наук, якщо у нього немає диплома? Як вчений може писати і говорити, що він професор, якщо у нього немає атестату? Можна писати і говорити, якщо він професор якогось вищого навчального закладу. Непотрібно приписувати собі заслуги, яких ти не досяг. Потрібно поважати і себе і науку.

...З висоти прожитих років маю право сказати, що є люди, які постійно говорять про свою любов до України, але насправді нічого для її розвитку не робили і не роблять, завдаючи цим значно більше шкоди країні, ніж

звичайні недбайливці.

.. Я завжди є відкритим. Я не можу терпіти тих, хто зневажливо відносився і відноситься нині до історії своєї держави, – ім'я якій Україна. Я часто повторюю своїм учням і колегам те, що, якщо людина любить по справжньому рідну Україну, то вона буде все робити, щоб її країна постійно розвивалася і зайняла гідне місце серед європейського співтовариства. І не потрібно займатися критикою минулого. Все це завдає багато шкоди і є небезпечним для суспільства та його спокою. Сьогоднішні політикани-критикани нічого не зробили конструктивного для своєї країни, і що головне, до цих пір не роблять, а лише філософсько базикають, і своїм базіканням лише збурюють суспільство».

Микола Іванович Бушин завжди підкреслює, що необхідно не плакаться, не критикувати минулі часи що були (особливо радянський період), а працювати сьогодні кожному кропітливо і відповідально на своєму робочому місці.

Професор М.І. Бушин у спілкуванні зі мною напередодні свого ювілею з гордістю і впевненістю сказав: *“Я вчений, і я повинен займатися вихованням підростаючого покоління. Займатися наукою і готувати нових кандидатів наук. Все це я роблю з великим ентузіазмом і наснагою. Крім того, я займаюсь благодійницькою роботою. За моєї ініціативи та фінансової підтримки було відкрито Кімнату-музей ім. С.Г. Савранського в Лисянській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів Черкаської області. Складається вона з трьох кімнат і кожного разу поновлюється новими експонатами. Крім того я постійно допомагаю Лисянському районному державному історичному музею. Допомагаю, не розмовами, як деякі це роблять, – а*

справою. І в цьому я знаходжу сутність свого життя”.

Микола Іванович Бушин завжди хоче, щоб люди були щасливі, багато навчалися та були ерудованими. З цією метою він постійно передає наукову і художню літературу, куплену за власні кошти, для багатьох бібліотек нашого регіону, та і не тільки нашого. За час роботи в Черкаському державному технологічному університеті до наукової бібліотеки цього навчального закладу професор передав 1460 екземплярів книг різного напрямку. Звичайно, що це гарний приклад для наслідування.

Крім того Микола Іванович є засновником наукової бібліотеки Лисянського районного історичного музею, до якої на сьогодні ним передано понад 300 екземплярів. Серед них – 200 книг із серії “Жизнь замечательных людей”, 15-томне видання “Україна крізь віки” видавничого дому “Альтернативи; серія “Сто великих людей” московського видавництва “Вече”, 12-ти томне видання “Вторая Мировая война” та інші.

У Миколи Івановича Бушина добра сім’я. Він і його вірна дружина Ольга Сергіївна виховали і допомогли отримати освіту двом своїм дітям – сину і доньці.

Син Ігор закінчив Черкаський державний педагогічний інститут і аспірантуру в цьому ж навчальному закладі. Нині він кандидат фізико-математичних наук, доцент, працює у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького. Донька Наталія закінчила факультет іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, нині працює викладачем англійської мови у Черкаській загальноосвітній школі I – III ступенів № 5.

Микола Іванович Бушин часто любить повторювати вислів Джона Кеннеді “Не питай, що твоя батьківщина може зробити для тебе, – запитай, що ти можеш зробити для своєї батьківщини”. За свої прожиті роки професор Микола Іванович Бушин зробив чимало для українського народу. І ще, без перебільшення, чимало зробить у майбутньому.

10 березня 2013 року Микола Іванович Бушин відзначить свій черговий ювілей. В свої 75 років він сповнений творчих планів, з оптимізмом дивиться вперед, на досягнення нових життєвих і професійних звершень.

В. М. Лазуренко,

доктор історичних наук,

почесний краєзнавець України,

почесний працівник туризму України,

лауреат Черкаської обласної премії імені Михайла Максимовича.

**ЖИТТЄВІ ВІХИ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**

**Перший період
(1938 – 1960 рр.)**

Роки	Життєвий шлях
1956	– закінчив Маріцьку середню школу Львовського району Курської області
1956 – 1957	– вибійник шахти №7 ім. Мельникова тресту “Лисичанськвугілля” Луганської області.
1957 – 1960	– служба у збройних силах СРСР (в Прикарпатському військовому окрузі (курсант, командир взводу).

**Другий період
(1960 – 1973 рр.)**

1960	– студент історичного факультету Ужгородського державного університету (нині Ужгородський національний університет).
1962	– секретар комсомольської організації історичного факультету Ужгородського державного університету.

1965	– закінчив Ужгородський державний університет (присвоєно кваліфікацію: “Історик. Вчитель історії і суспільствознавства”).
1965 – 1966	– вчитель історії та суспільствознавства Новослобідської середньої школи Путивльського району Сумської області.
1966 – 1967	– вчитель історії та фізичного виховання Лисянської восьмирічної школи Лисянського району Черкаської області.
1967 – 1968	– інструктор Лисянського райкому партії Черкаської області.
1968 – 1970	– слухач Вищої партійної школи при ЦК КПУ (отримав диплом вищої партійної школи з відзнакою).
1970	– нагороджений ювілейною медаллю "За доблесный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения Владимира Ильича Ленина".
1970 – 1971	– завідувач кабінету політичної освіти Лисянського райкому партії Черкаської області.
1971 – 1974	– аспірант Київського інституту народного господарства ім. Д.С. Коротченка (нині Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана).

**Третій період
(1974 – 1988 рр.)**

1974 – 1975	– завідувач кабінету політичної освіти Лисянського райкому партії Черкаської області.
1975 – 1976	– завідувач організаційного відділу Лисянського райкому партії Черкаської області.
1976	– захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук на тему: “Партійне керівництво культурним будівництвом на селі (1966 – 1970рр.) (На матеріалах України)”.
1976	– отримав диплом кандидата історичних наук (рішення Ради Київського держуніверситету ім. Т.Г. Шевченка, від 26 травня протокол №2) (м. Москва, ВАК СРСР 6 жовтня 1976 р.).
1976 – 1980	– завідувач Будинку політичної освіти Черкаського обкому партії.
1980 – 1988	– завідувач відділу науки та навчальних закладів Черкаського обкому партії.

1982 – 1996	– депутат Черкаської міської ради народних депутатів.
1984	– нагороджений пам'ятним знаком ЦК ВЛКСМ "60 лет с именем В.И. Ленина".
1984	– нагороджений знаком ЦК ВЛКСМ і Радянського підготовчого комітету "За активное участие в подготовке и проведении XII Всемирного фестиваля молодежи и студентов в г. Москва".
1985	– нагороджений знаком "Відмінник народної освіти" (за вагомий внесок у побудову дитячих дошкільних закладів та загальноосвітніх шкіл Черкаської області).
1988	– нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР "За багаторічну активну роботу в партійних органах" (Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 9 березня 1988 р.).
1988	– захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук на тему: "Фактори соціально-культурного розвитку сучасного радянського села (На матеріалах України)".

Четвертий період.

(із 1988 року до сьогодні)

1988	– доцент кафедри політекономії і наукового комунізму Черкаського державного педагогічного інституту (нині Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького).
1989	–професор кафедри політекономії і наукового комунізму Черкаського державного педагогічного інституту.
1989	– отримав диплом доктора історичних наук (м. Москва, ВАК СРСР від 10 березня 1989 року, протокол № 9д/27).
1990	– затверджений Державним комітетом СРСР з народної освіти професором по кафедрі політичної економії і соціально- політичної теорії суспільства Черкаського державного педагогічного інституту (рішення від 28 березня 1990 року № 3/188-п).
1990 – 1991	– старший викладач, виконуючий обов'язки завідувача кафедри природничих дисциплін підготовчого факультету для іноземних студентів Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту (нині Черкаський державний технологічний університет).
1991	– завідувач кафедри природничих дисциплін Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту.
1991	– проректор з міжнародних зв'язків Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту.
1992	– обраний дійсним членом Української Академії наук національного прогресу.

1994	– переведений на посаду проректора з міжнародних зв'язків на умовах контракту на п'ять років Черкаського філіалу Київського політехнічного інституту.
1994	– обраний дійсним членом Міжнародної Академії інформатизації (м. Москва).
1994	– кандидат у народні депутати України, виборчий округ № 419 (м. Черкаси) (на час виборів – проректор з роботи з іноземними студентами Черкаського інженерно-технологічного інституту).
1995	– у зв'язку з ліквідацією кафедри природничих дисциплін покладено обов'язки завідувача кафедри українознавства та історії
1998	– кандидат у народні депутати України, виборчий округ № 198 (центр м. Тальне Черкаської області) (на час виборів – декан з роботи з іноземними студентами Черкаського інженерно-технологічного інституту).
1998	– “Людина року – 1998” (Американський біографічний інститут).
1999	– обраний дійсним членом Української академії історичних наук.
1999	– ректор Інституту соціального управління, економіки і права (м. Черкаси).

1999	– член Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій по спеціальності 07.00.01 – "Історія України" та 07.00.02 – "Всесвітня історія" Донецького державного університету (нині Донецький національний університет).
2000	– звільнений з посади ректора інституту соціального управління, економіки і права (м. Черкаси).
2000	– професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін і права Черкаського інженерно-технологічного інституту.
2001	– завідувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету.
2002	– присуджена перша Лисянська районна краєзнавча премія імені професора Іллі Гавриловича Шульги за 2002 рік (21 лютого 2003 р.).
2003	– присвоєно почесне звання "Почесний громадянин селища Лисянка" (рішення виконкому селищної Ради № 205 від 27.08.2003 р.).
2003	– член Національної спілки журналістів України.
2004	– член Спеціалізованої вченої ради К 73.053.01 Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

2004	– нагороджений Почесною грамотою Лисянської районної ради "За активну громадську діяльність та сприяння розвитку краєзнавства і музейної справи нашого краю, вагомий внесок в розвиток науки і освіти".
2004	– нагороджений Почесною грамотою Управлінням у справах преси та інформації Черкаської облдержадміністрації "За вагомий внесок у розвиток видавничої справи та з нагоди Дня працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження".
2004	– нагороджений Дипломом першого ступеня Лауреата фестивалю мистецтв – 2004 "За перемогу в першому Всеукраїнському літературно-творчому конкурсі "Тобі, XXI століття" в номінації "Проза".
2005	– нагороджений Почесною грамотою Черкаського державного технологічного університету з нагоди Дня науки за високий професіоналізм, невтомну наукову і педагогічну працю, вагомий внесок у справу розбудови наукової та освітянської галузі, постійний новаторський пошук, поширення й впровадження передових технологій та підготовку висококваліфікованих фахівців народного господарства.
2005	– нагороджений Грамотою Черкаського державного технологічного університету за багаторічну сумлінну працю, високі професійні якості та організаторські здібності.

2005	– нагороджений Почесною грамотою Черкаської обласної ради “За багаторічну плідну педагогічну і наукову діяльність, високий особистий внесок у розбудову університету та з нагоди початку нового навчального року”.
2006	– нагороджений премією “Прометей” Національної спілки журналістів України.
2007	– присвоєно почесне звання "Заслужений працівник освіти України."
2009	– Розпорядження Президента України від 12 травня 2009 року №71 – 2009 РП “Про призначення державних стипендій видатним діячам науки” призначена державна стипендія.
2010	– нагороджений Подякою ректора Черкаського державного технологічного університету.
2011	– нагороджений ювілейною медаллю “20 років Незалежності України”.
2012	– Указом Президента України від 13 квітня 2012 року № 265/2012 “Про призначення державних стипендій видатним діячам науки” призначена державна стипендія.

**ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**

1967

1. Справа всієї громадськості / Бушин М.І. // Червоний Жовтень. – 1967. – 14 грудня

2. Лисянка / Даценко О.М., Кондратюк І.В., Казінкин І.В., Лубко М.П. – Історія міст і сіл Української РСР. Черкаська область. – К, 1971.

1972

3. XXV з'їзд КПРС про основні напрямки політики партії в галузі національних відносин на сучасному етапі / Бушин М.І. – Міжвідомчий науковий збірник. – Випуск 50. – К., 1972. – С. 71 – 81.

4. Нове в культурі та побуті трудящих Радянського Закарпаття. Культура та побут населення Українських Карпат / Бушин М.І., Федьков І.І. – Матеріали Республіканської наукової конференції, присвяченої 50-річчю утворення СРСР. Тези доповідей та повідомлень. – Ужгород, 1972. – С. 175 – 176.

5. XXIV з'їзд КРПС про завдання культурно-просвітницьких закладів у вихованні трудящих села / Бушин М.І. – Наукові праці по історії КПРС. Міжвідомчий науковий збірник. – Випуск 56. – К.: Видавництво Київського університету, 1972. – С. 71 – 81.

6. Активно вторгаться в жизнь / Бушин Н.И. // Библиотекарь. – 1972. – № 4. – С. 36 – 37.

1973

7. Немає безіменних героїв / Бушин М.І. // Памятки України. – 1973. – № 3.

8. Творчі пошуки / Бушин М.І. // Трибуна лектора. – 1973. – № 9.

1974

9. Піклування партійних організацій України про розвиток загальноосвітньої школи (1966 – 1970 рр.) / Бушин М.І., Моторнюк М.М. // Український історичний журнал – 1974. – №3 – С. 65 – 71.

10. Партийное руководство культурным строительством на селе (1966 – 1970 гг.) (На материалах Украины): Автореф. дис.канд. ист. наук: 07.00.01. (Н.И. Бушин), – Киевский государственный университет им. Т.Г. Шевченко – К., 1975 – 26 с.

11. Надійна опора / Бушин М.І. // Соціалістична культура. – 1975 – №4.

12. Партийное руководство культурным строительством на селе (1966 – 1970 гг.) (На материалах Украины): дис... канд. ист. наук. 07.00.01: защищена 26 мая 1976 г.: утв. 6 октября 1976 г. (Н.И. Бушин), Киевський государственный университет им. Т.Г. Шевченко. – К., 1976. – 213 с.

13. Воспитывать непримиримость к буржуазной идеологии и морали / Бушин М.І., Малкова Л. А. – Черкаси, 1979. – С. 27

14. Участь інтелігенції в розвитку освіти, культури і науки / Бушин М.І., Гаркун А.І., Лищенко О.К. – Черкаси, 1979. – 15 с.

15. Социальная значимость культуры в обществе развитого социализма / Бушин М.І., Говорун Д.І. – Черкасы, 1979. – 18 с.

16. В.И. Ленин об историческом опыте большевизма. Книга В. И. Ленина “Детская болезнь “левизны” в коммунизме / Бушин Н.И., Бутенко Р.К. – Черкасы, 1979. – 33 с.

17. Партія в роки першої російської революції (1905 – 1907 рр.) / Бушин М.І., Бутенко Р.К. – Черкаси, 1979. – 15 с.

1980

18. Труженикам села – все богатства культуры / Бушин Н.И. – Черкассы, 1980. – 24 с.

19. Методические рекомендации по комплексному использованию экранных, звуковых и наглядных пособий при изучении курса “История КПСС” (для пропагандистов и слушателей партийной учебы) / Бушин Н.И., Бутенко Р.К. – Черкассы, 1980. – 53 с.

1981

20. Повышение культурного уровня трудящихся – характерная черта советского образа жизни / Бушин Н.И. – XXVI съезда КПСС о совершенствовании советского образа жизни. Методические рекомендации для пропагандистов и слушателей партийной учебы. – Черкассы, 1981. – С. 118 – 133.

1982

21. Задачи и пути совершенствования подготовки и воспитания педагогических кадров в свете решений XXVI съезда КПСС / Бушин Н.И. – Тезисы докладов и сообщений на научно-практической конференции, состоявшейся в Уманском педагогическом институте им. П.Г. Тичины. – Умань, 1982. – С. 1 – 5.

22. Роль сельской интеллигенции в коммунистическом воспитании тружеников села / Бушин Н.И., Гаркун А.И. – Черкассы, 1982. – С. 1 – 40.

23. Роль сельской интеллигенции в коммунистическом воспитании тружеников села: методические рекомендации в помощь пропагандистам и слушателям системы партийной учебы / Бушин Н.И., Гаркун А.И. – Черкассы, 1982. – С. 1 – 41.

1983

24. Некоторые организационно-экономические вопросы ускорения научно-технического прогресса /

Бушин Н.И., Кобко В.И. // Тезисы докладов и сообщений на областной научно-технической конференции 27 декабря 1983 года. – Черкассы, 1983. – С. 3 – 6.

25. Соціальна значимість культури в суспільстві розвинутого соціалізму / Бушин М.І., Говорун Д.І. – К.: Т-во "Знання" УРСР, 1983. – 32 с.

26. На досвіді старших поколінь / Бушин М.І. // Радянська школа. – 1983. – № 7. – С. 57 – 60.

1984

27. Проблемы активизации социально-культурной деятельности сельских тружеников в условиях реализации Продовольственной программы СССР / Ред. кол.: Бушин Н.И., Зубов В.С., Коваль А.У. – Социальные аспекты Продовольственной программы СССР. Тезисы докладов научно-практической конференции – Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Координационный совет Академии наук Украинской ССР по проблемам научного коммунизма. Философское общество СССР, Украинское отделение философского общества СССР, Министерство сельского хозяйства СССР, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького Часть 1. – Умань, 1984. – С. 81 – 83.

28. Социальные аспекты Продовольственной программы СССР / Ред. кол.: Бушин Н.И., Зубов В.С., Коваль А.У. – Тезисы докладов научно-практической конференции – Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Координационный совет Академии наук Украинской ССР по проблемам научного коммунизма, Философское общество СССР, Украинское отделение Философского общества СССР, Министерство сельского хозяйства СССР, Уманский ордена Трудового

Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького – Часть 2 – Умань, 1984. – 168 с.

29. Социально-культурное развитие современного села / Бушин Н.И. – (Редакционно-издательский отдел Академии общественных наук при ЦК КПСС – М., 1984. – С. 109 – 129.

30. Шефская помощь рабочего класса в социально-культурном развитии села / Бушин Н.И. – Социально-культурное развитие современного села: Сборник научных трудов – М.: Академия общественных наук при ЦК КПСС – 1984. – С. 109 – 129.

31. Социально-культурное развитие села и медицинская помощь сельскому населению / Бушин Н.И. – Экономические, экологические, демографические проблемы здоровья человека: Тезисы Всесоюзной конференции "Социально-экономические проблемы здоровья человека", Львов. Ноябрь 1984 г. Академия наук СССР отделения философии и права АН СССР, Львовский обком Коммунистической партии Украины, Западный научный центр АН УССР, Институт философии АН СССР, Институт социологических исследований АН СССР, Львовское отделение института экономики АН УССР. – М., 1984. – С. 87 – 60.

32. Социально-культурное развитие села на современном этапе / Ред. кол.: Здоровцов А.И., Белоус В.И., Бушин Н.И. – Роль науки в реализации Продовольственной программы СССР. Тезисы докладов Республиканской научно-практической конференции. (Черкасский обком Компартии Украины, Министерство сельского хозяйства СССР, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького) – Умань, 1984. – С. 140 – 142.

33. Совершенствование бытового обслуживания сельского населения, как важнейшее условие развития социалистического образа жизни / Бушин Н.И. – Тезисы докладов Всесоюзной научно-технической конференции «Социально-экономические проблемы развития сельской службы быта» (г. Хмельницкий, 23-25 октября 1984 г.) (Центральное и Хмельницкое областное правление НТО коммунального хозяйства и бытового обслуживания). – М., 1984. – С. 20 – 24.

1985

34. Удосконалення соціалістичного способу життя на селі в процесі соціально-культурного розвитку / Бушин М.І., Іщенко М.П. // Український історичний журнал. – 1985. – № 2. – С. 59 – 67.

35. Комплексная программа «Здоровье» / Бушин Н.И. – (Черкасский обком Компартии Украины, Исполком обласного Совета народных депутатов, отдел здравоохранения облисполкома). – Черкассы, 1985. – 52 с.

1986

36. План будівництва в Черкаській області загальноосвітніх шкіл та дитячих дошкільних закладів у 1986 – 1990 роках / Бушин М.І. – (Черкаський обком Компартії України, Виконком обласної Ради народних депутатів). – Черкаси, 1986. – 24 с.

37. Развитие социалистического сельского хозяйства Черкасщины 1917 – 1985. Сборник документов и материалов / Ред. кол.: Г.В. Суховершко, В.Н. Балтенков, Н.И. Бушин и др. – Днепропетровск: Проминь, 1986. – Предисловие. – С. 3 – 12.

38. Деятельность КПСС по осуществлению Продовольственной программы / Ред. кол.: Л.Е. Беренштейн, Н.И. Бушин, А.Е. Гаврилюк и др. – К.: Вища школа, 1986. – 238 с.

39. Історія колгоспу "Здобуток Жовтня" / Ред. колегія П.Т. Тронько, М.І. Бушин, Т.А. Гаврилова та ін. – К.: Наукова думка, 1986. – 200 с. (§2 6 розділу VI) – С. 120 – 131; 167 – 174.

40. Роль социологической службы в социально-культурном прогрессе села / Бушин Н.И. – В кн.: Социологические исследования в организации общества "Знание": // Тезисы докладов и выступлений на Всесоюзном семинаре 21 – 23 октября 1986 г. – М. – К., 1986. – С. 48 – 50.

1987

41. Социально-культурное развитие села на современном этапе (На материалах Украинской ССР) / Бушин Н.И. – К.: Вища школа, 1987. – 248 с.

42. Факторы социально-культурного развития современного советского села (На материалах Украинской ССР) / Н.И. Бушин: Автореф. дис. докт. ист. наук: 07.00.01 (Академия общественных наук при ЦК КПСС. – М., 1987. – 50 с.

43. Социально-культурное обновление села / Бушин Н.И. – (Сер. 9 "Экономическое и социальное развитие села"). – № 11. – К.: Общ-во "Знание УССР", 1987. – 48 с.

44. Человеческий фактор в аграрной политике КПСС на современном этапе / Ред. кол.: Зубов В.С., Бушин Н.И., Здоровцов А.И. // Тезисы докладов межвузовской научно-практической конференции Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Институт повышения квалификации преподавателей общественных наук при Киевском государственном университете им. Т.Г. Шевченко, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького – Часть 1. Умань, 1987. – 179 с.

45. Перестройка и вопросы социально-культурного развития советского села / Ред. кол.: Зубов В.С., Здоровцов А.И., Бушин Н. И. и др. – Человеческий фактор в аграрной политике КПСС на современном этапе: Тезисы докладов межвузовской научно-практической конференции – Черкасский обком Компартии Украины, Институт философии АН УССР, Институт повышения квалификации преподавателей общественных наук при Киевском государственном университете им. Т.Г. Шевченко, Уманский ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственный институт им. А.М. Горького – Часть 2. – Умань, 1987. – С.5 – 8.

46. Особенности социально-культурного развития села на современном этапе / Бушин Н.И. // Научный коммунизм. – 1987. – № 1. – С. 43 – 49.

1988

47. Факторы социально-культурного развития современного советского села / Бушин Н. И. – (На материалах Украинской ССР): Дис.докт. ист.наук: 07.00.01: защ. 22 июня 1988 г.: утв. 10 марта 1989 г. (Академия общественных наук при ЦК КПСС – М, 1988. – 398 с.

48. Социально-культурное преобразование села в условиях перестройки / Бушин Н.И. – Великий Октябрь и современность. – М.: Академия общественных наук при ЦК КПСС, 1988. – С. 154 – 173.

49. Научный коммунизм: Учебно-методические рекомендации для студентов сельскохозяйственных вузов / Ред. кол.: В.С. Зубов, В.И. Полурез, Н.И. Бушин и др. – Умань, 1988. – 655 с.

50. Человеческий фактор в аграрной политике КПСС на современном этапе / Бушин Н.И. // Научный коммунизм. – 1988. – № 3. – С. 105 – 106.

51. Роль социологической службы в социально-культурном прогрессе села / Бушин Н.И. // Социологические исследования в организации общества "Знание". Тезисы докладов и выступлений на Всесоюзном семинаре 21 – 23 октября 1986 г. – М. – К., 1988. – С. 48– 50.

1989

52. Культурное строительство в Черкасской области (1917 – 1980 гг.): Сб. документов и материалов / Редкол.: Г.В. Суховершко (Отв. ред.) Н.И. Бушин и др.) – Днепропетровск: Проминь, 1989. – 272 с.

1990

53. Соціально-культурне перетворення села в умовах перебудови / Бушин М.І. // Український історичний журнал. – 1990. – № 1. – С. 3 – 12.

54. Сельский трудовой коллектив: проблемы социального развития / Бушин Н.И. – Социальные резервы трудового коллектива: проблемы реализации в условиях перестройки: Материалы Всесоюзной научно-практической конференции. – Ч. II. – Феодосия, 1990. – С. 101 – 105.

1991

55. Социальное планирование как общая технология управления развитием социальной сферы на селе // В кн.: Актуальные проблемы разработки и внедрения социальных технологий в трудовых коллективах / Бушин Н.И. // Материалы Всесоюзной научно-практической конференции, Феодосия, 23 – 25 октября 1990 г. Выпуск первый. – М., 1991 – С. 122 – 125.

56. Методология, теория и практика социального и духовного развития села / Бушин Н.И., Ищенко Н. П. – Проблемы социального и духовного возрождения села. Тезисы межрегиональной научно-практической

конференции (10-12 октября 1991 г., Черкассы): В 2-х частях. (Редкол.: В.Н. Иванов (руководитель), Е.М. Бабосов, Н.И. Бушин и др.) – Часть 1. – Москва – Черкассы: Черкасский областной Совет народных депутатов, Государственный комитет по социальному развитию села Украины, Независимый центр социальной диагностики и прогнозирования Ассоциации «Духовное достояние деревни», Ассоциация исследователей социальных технологий «АИСТ», Черкасский инженерно-технологический институт, 1991. – С. 4 – 11.

57. Крестьянин: Социальные и духовные тупики (по результатам межрегионального социологического исследования / Автор. коллект.: – Иванов В.Н. (руководитель), Бабосов Е.М., Бушин Н.И. и др.) – Научный центр социальной диагностики и прогнозирования Ассоциации «Духовное достояние деревни». – М., 1991. – 116 с.

58. Социальное планирование как общая технология управления развитием социальной сферы на селе / Редкол.: В.Н. Иванов (руководитель), Н.И. Бушин, и др. // Актуальные проблемы разработки и внедрения социальных технологий в трудовых коллективах. Материалы Всесоюзной научно-практической конференции. (Феодосия, 23 – 25 октября 1990 г.) (Ассоциация исследователей социальных технологий);. – Выпуск 1. Феодосия, 1990. – С. 122 – 125.

59. Перестройка общественного сознания тружеников села / Бушин Н.И. – Судьбы идеологии в современном обществе: Тезисы докладов и выступлений на научно-практической конференции зоны Урала (Свердловск, 17 – 18 мая 1991 г.). – Свердловск: Свердловский областной комитет КПСС, Уральский социально-политический институт, 1991. – С. 48 – 50.

1992

60. Соціальні технології в національно-культурному відродженні сіл України. / Бушин М.І., Іщенко М.П. // Тези доповідей Республіканської науково-практичної конференції. Селянська партія України, Уманський сільськогосподарський інститут ім. О.М. Горького. – Умань, 1992. – Ч.1. – С. 12 – 17.

61. Особенности развития семейных отношений в условиях социально-экономических инноваций в сельском хозяйстве / Бушин Н.И., Никредин Г. Д., Пятова А.В. // Проблемы социального и духовного возрождения села на современном этапе. Тезисы Межрегиональной научно-практической конференции (10 – 12 октября 1991 г. в г. Черкассы). – В 2-х частях. (Черкасский областной Совет народных депутатов, Государственный комитет по социальному развитию села Украины, Независимый центр социальной диагностики и прогнозирования Ассоциации исследователей социальных технологий “АИСТ”, Черкасский инженерно-технологический институт) (Редкол.: В.Н. Иванов (руководитель), Е.М. Бабосов, Н.И. Бушин и др.) – Ч.2. – М. – Черкассы, 1992. С. 4 – 8.

1993

62. Социальные технологии в странах современной цивилизации: Хрестоматия: В 2-х томах. / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Ищенко Н.П., Никредин Г.Д., Русецкая В.И. – Т. 1. – Минск, 1993. – 233 с.

63. Социальные технологии в странах современной цивилизации: Хрестоматия: В 2-х томах. / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Ищенко Н.П., Никредин Г.Д., Пятова А.В., Русецкая В.И. – Т. 2. – Минск, 1993. – 23 с.

64. Історія України (китайською мовою) / Бушин М.І., Іщенко М.П., Крушинський В.Ю., Пятова А.В – Черкаси: Сіяч, 1993. – 176 с.

65. Социальные технологии в системе производства зарубежных стран./ Бушин Н.И., Никредин Г.Д., Бабосов Е.М., Комлев А.Д., Русецкая В.И. – Изд-е 2, перераб. и доп.: Хрестоматия. – Т.1. – Волгоград – Минск, 1993. – С. 335.

66. Социальные технологии в системе производства зарубежных стран / Бушин Н.И., Никредин Г.Д., Бабосов Е.М., Комлев А.Д., Русецкая В.И. – Изд-е 2, перераб. и доп.: Хрестоматия. Т.2. – Волгоград – Минск, 1993. – С. 464.

67. Адаптація сільської сім'ї в умовах форм власності / Бушин М.І. // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. Тези доповідей Республіканської науково-практичної конференції. – Частина 1. – Луцьк, 1993. – С. 172 – 174.

1994

68. Социальные технологии: вопросы теории и практики. По материалам международного симпозиума: В 2 книгах. / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Бойко Н.Л. и др. – Кн.1. – К., 1994. – 128 с.

69. Социальные технологии: вопросы теории и практики. По материалам международного симпозиума: В 2 книгах / Бушин Н.И., Бабосов Е.М., Бойко Н.Л. и др. – К. 2. – К., 1994. – 173 с.

70. Збереження та розвиток національного генофонду України: Реальний стан, проблеми. Перспективи / Бушин М.І., Суховірський Б.І., Степанов О.П., Скребець В.О. та ін. // Перший Всеукраїнський конгрес з практичної психології 27 – 30 вересня 1994 року. Тези доповідей і повідомлень. Академія педагогічних наук України, Міністерство освіти України, Херсонський обласний

інститут вдосконалення вчителів, Інститут психології АПН України, Херсон, 1994. – С. 67 – 68.

1995

71. Социальные технологии: Толковый словарь / Бушин Н.И. (Отв. ред. В.Н. Иванов). – Москва – Белгород: Луч – Центр социальных технологий, 1995. – 309 с.

1996

72. Социодиагностика общественной жизни / Авторский коллектив: Бушин Н.И. (руководитель), Галиев Г.Т., Губа П.И. и др. – М., 1996. – 112 с.

73. Шлях нагору / Карабут А.О., Борис Спаський. (Науковий керівник Бушин М.І.). – Черкаси: Сіяч, 1996. – 94 с.

74. История Украины: Учебное пособие / Бушин Н.И., Ищенко Н.П., Коваль В.И., Крушинський В.Ю. – Киев – Черкасы: Сіяч, 1996. – 384 с.

75. История Украины: Учебное пособие / Бушин Н.И., Галиев Г.Т., Коваль В.И., Никредин Г.Д., Баранова Н.А. – Уфа, Изд-во "Ай", 1996. – 416 с.

76. Матеріали Всеукраїнського симпозиуму з проблем аграрної історії: У двох частинах Національна Академія наук України, Інститут історії України НАН України, Уманська сільськогосподарська академія, Черкаський інженерно-технологічний інститут, Черкаський державний університет імені Богдана Хмельницького Оргкомітет: Кульчицький С.В. (голова), Бушин М.І. (заступник голови) та інші) Укладачі: Бушин М.І., Морозов А.Г. Редкол.: Кульчицький С.В. (відп. ред.), Бушин М. І. та інші. – Ч.І. – К., 1996. – 96 с.

1997

77. Технологическое управление социальными процессами: Учебное пособие / Бушин Н.И., Никредин Г.Д., Галиев Г.Т., Кабиров Р.Р., Кубицкий С.И. – Т.1.

Поисковая модель словаря-справочника. – Уфа: Изд-во “Ай”, 1997. – 296 с.

78. Матеріали Всеукраїнського симпозиуму з проблем аграрної історії 10 – 12 жовтня 1996 р.): У 2-х частинах / Бушин М.І. // Національна Академія наук України, Інститут історії України НАН України, Уманська сільськогосподарська академія, Черкаський інженерно-технологічний інститут, Черкаський державний університет ім. Богдана Хмельницького (Оргкомітет: Кульчицький С.В. (голова), Бушин М.І. (заст. голови) та інші); Укладачі: Бушин М.І., Морозов А.Г. / Редкол.: Кульчицький С.В. (відп. ред.), Бушин М.І., та інші. – Ч.ІІ. – К., 1997. – 145 с.

79. История Украины: Учебное пособие / Бушин Н.И. – Изд-е 2 перераб. и доп. (Бушин Н.И. руководитель авт. коллектива). – Уфа: Изд-во “Ай”, 1997. – 414 с.

1998

80. Вчені Черкащини: Біографічний довідник українською, російською та англійською мовами / Упор, та ред М.І. Бушин, Н.М. Бушина. – Черкаси: Відлуння, 1998. – 144 с.

81. Становлення української державності в XVII ст.: Богдан Хмельницький та його спадкоємці: Монографія / За загальною редакцією доктора історичних наук, проф. М.І. Бушина. – К.: Вища школа, 1998. – 272 с.

82. Економічний потенціал українських земель в часи української національно-визвольної революції XVII ст. (Лівобережна Україна і Слобожанщина) / Бушин М.І., Коваль В.І. // Вісник Черкаського університету. Серія соціально-гуманітарні науки. – Випуск 6. – Черкаси, 1998. – С. 133 – 139.

1999

83. Технологическое управление экономическими и социальными процессами. Учебно-методическое пособие / Бушин Н.И., Галиев Г.Т., Кабиров Р.Р., Никредин Г.Д., Хайруллин Р.Х. – М.: Изд-во Академии труда и социальных отношений, 1999. – 16 с.

2000

84. Технологи менеджменту: соціальні процеси / Бушин М.І., Коваль В.І., Богданов В.С., Галієв Г.Т., Нікредін Г.Д., Дмитренко М.Д. – Черкаси: Брама-ІСУЕП, 2000.

85. Технологическое управление межнациональными отношениями / Бушин Н.И., Галиев Г.Т., Никредин Г.Д., Крамарчук Т.Д., Мащенко И.Ю и др. – Черкаси: Брама-ІСУЕП, 2000. – 376 с.

86. Історія України. Навчальний посібник / Бушин М.І., Коваль В.І., Баранова Н.А., Галієв Г.Т., Крамарчук Т.Д., Нікредін Г.Д. – За ред. д.і.н., проф. М.І. Бушина. – Черкаси: Брама 2000. – 482 с.

87. Павло Скоропадський – останній політик старої і перший політик нової України / Бушин М.І. // Наукові праці: збірник. Історичні науки. – Т. VII. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 2000. – С. 87 – 93.

88. Сучасний філософський глосарій. / Бушин М.І., Лазарчук Ю.В. – Черкаси, 2000. - 120 с. Співавт.: Лазарчук Ю.В.

89. Історія України: Курс лекцій / Бушин М.І., Морозов А.Г., Баранова Н.А., Крамарчук Т.Д. – Уфа, 2000.

90. Внешняя политика стран Центральной и Восточной Европы / Бушин Н.И. – Донецк, 2000. – Раздел III. Тема VIII.

2001

91. Азот / Бушин М.І. // Енциклопедія Сучасної України Том. 1. – К., 2001. – С. 227 – 228.

92. Національна символіка незалежної України / Бушин М.І., Мащенко І.Ю., Юзвенко В.Ф. – Черкаси, 2001. – 48 с.

93. Національна символіка незалежної України / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М., Мащенко І.Ю. // Національний університет "Києво-Могилянська Академія". Миколаївська філія: Наукові праці. – Т.8. Історичні науки. – Миколаїв, 2001. – С. 114 – 119.

2002

94. Людські виміри збереження науково-технічного персоналу незалежної України / Бушин М.І., Храмова-Баранова О.Л. // Національний університет "Києво-Могилянська академія". Миколаївська філія: Наукові праці. – Випуск 2. – Історичні науки. – Миколаїв, 2002. – С. 152 – 157

95. Історія була його душею / Бушин М.І., Товстопят Л.М. // Краєзнавство Черкащини. 2002. – № 6. – С. 92 – 97.

96. Висвітлення питання голодоморів радянської доби в Україні професором І.Г. Шульгою / Бушин М.І., Товстопят Л.М. // Історичні і політичні долідження. – Донецьк. – 2002. – № 2. – С. 35 – 41.

97. Аналіз потреб вітчизняного виробництва у вимірjuвальній техніці і деякі статистичні дані стану виробництва в незалежній Україні / Бушин М.І., Храмова-Баранова О.Л. // Історичні і політологічні дослідження. – 2002. – № 2. – С. 178 – 184.

98. Історичний розвиток законодавчої бази незалежної України з питань метрології / Бушин М.І. // Історичні і політологічні дослідження. Науковий журнал. – Донецьк, 2002. – № 1. – С. 181 – 186.

99. Евакуація ресурсів сільського господарства України на початку Великої Вітчизняної війни: здобутки і втрати (1941 – 1945 рр.) / Бушин М.І., Перехрест І.В. //

Сторінки воєнної історії України. – К., 2002. – № 6. – С. 263 – 266.

100. Наукова спадщина професора І. Г. Шульги (Ужгородський період) / Бушин М.І., Товстопят Л.М. // Український селянин. – Київ – Черкаси, 2002. – С. 52 – 56.

101. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Лисянщина. / Бушин М.І. – Книга 1. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2002. – 352 с.

2003

102. Історія Шевченкового краю: 1939 – 2002 рр. / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лисенко А.І., Гудачкова Н.В. – Навчальний посібник з історії – Черкаси: Відлуння – Плюс, 2003. – 233 с.

103. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Золотоніщина / Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. – Книга 2. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 336 с.

104. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Чигиринщина / Бушин М.І., Лазуренко В.М. – Книга 3. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 304 с.

105. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Золотоноша / Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. – Книга 4. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 208 с.

106. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Дрaбівщина / Бушин М.І., Лисенко А.Л. – Книга 5. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 316 с.

107. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Корсунщина / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Стрижак Є.М. – Книга 6. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 416 с.

108. Останній гетьман України / Бушин М.І., Лазуренко В.М. // Соціал-демократ Черкащини. – 2003 – 4 липня – №11 (37). – С. 7.

109. Історія музею: від музейної кімнати до державного музею / Бушин М.І. – Черкаси, 2003. – 107 с.

110. Професор Микола Іванович Бушин: Україна – моя батьківщина / за ред. проф. М.І. Бушина. – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 295 с.

111. Українці в світі / Бушин М.І., Чубіна Т.Д. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 256 с.

112. Славетні люди Чигиринщини / Бушин М.І., Лазуренко В.М. // Історичний феномен Чигиринського краю. Матеріали науково-практичної конференції Національного історико-культурного заповідника "Чигирин" 3 – 4 жовтня 2001 року. – К., ТОВ "Видавництво Аратта", 2003. – С. 33 – 35.

113. Історико-краєзнавча серія "Черкаський край в особах. 1941 – 2001": специфіка написання / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. // Освіта і наука Черкащини. ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля – ступені становлення й розвитку: Матеріали наук. – практи. конф. – Черкаси: ЧПБ, 2003. – С. 5 – 9.

114. Подготовка конкурентоспособных специалистов в системе профессионального образования / Бушин Н.И., Дружинина Т.Г., Галиев Г.Т., Галиева Н.Н. – Уфа, 2003. – 156 с.

115. Українці в світі / Бушин М.І., Чубіна Т.Д. – Навчальний посібник для викладачів та студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Черкаси Черкаський ЦНТЕІ, 2003. – 176 с.

116. Історія України. Хроніка: в 2-х частинах / Бушин М.І., Храмова-Баранова О.Л. – Частина 1. Навчальний посібник з історії України для навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2003. – 200 с.

117. Особливості запровадження здобутків науково-технічного прогресу у виробничу сферу України у дореформений період / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М. //

Історичні і політичні дослідження: Науковий журнал 5/6.
– Донецьк, 2003. – С. 22 – 25.

118. Die Geschichte der Ukraine / Buschyn M.I./ – ZNTEI
Tscherkassu, 2003. – 228 s.

119. Жіночий рух в Україні у період десятиріччя
української державності (1991 – 2001 рр.) /Бушин М.І.,
Лисенко А.І. – Наукові праці: Науково-методичний
журнал. Т. 26. Вип. 13. Історичні науки. – Миколаїв:
Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2003. – С. 116 – 119.

120. Школа як осередок духовного життя українського
села у 90-х рр. ХХ ст. / Бушин М.І., Мальцева С.В. –
Наукові праці. Науково-методичний журнал. Т. 27. Вип.
14. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П.
Могили, 2003. – С. 145 – 150.

2004

121. Край козацький / Бушин М.І. – Довідник з історії
Лисянщини – К.: Наукова думка, 2004. – 408 с.

122. На вітрилах державності. Особливості
становлення та розвитку української державності в добу
Національної революції середини XVII ст. / Бушин М.І.,
Лазуренко В.М., Мащенко І.Ю. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2004. –
3870 с.

123. Черкаський край в особах. 1941 – 2001.
Маньківщина / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М. – Книга 7. –
Черкаси: ЦНТЕІ, 2004 – 387 с.

124. Етносоціальні та державотворчі процеси в
Україні у III – VII ст. н.е. / Бушин М.І., Морозов А.Г.,
Корновенко С.В., Лазуренко В.М., Мащенко І.Ю. –
Черкаси: – "Ваш Дім", 2004. – 119 с.

125. Роздуми на полях власної долі / Бушин М.І. –
Черкаси: "Ваш Дім", Видавець Дикий О.О. – 2004. – 280 с.

126. Спілка "Витоки" у краєзнавчому русі України:
досягнення і перспектива / Упорядник М.І. Бушин,

В.М. Щербатюк. – Черкаси:Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – 439 с.

127. Історико-краєзнавча серія на Черкащині / Бушин М.І. – В кн.: Спілка „Витоки у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи”. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 45 – 50.

128. Професор Ілля Гаврилович Шульга – людина, вчений, краєзнавець / Бушин М.І. – В кн.: Спілка “Витоки у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи”. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 267 – 272.

129. Науковець, людина, наставник / Бушин М.І. – В кн.: Спілка „Витоки у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи”. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 279 – 290.

130. Історія створення музею / Бушин М.І. – В кн.: Спілка “Витоки” у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 293 – 296.

131. Людина педагогічного таланту (історична пам'ять) / Бушин М.І. – В кн.: Спілка “Витоки” у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2004. – С. 302 – 305.

2005

130. Стан української науки у 90-ті роки ХХ ст / Бушин М.І., Коваленко Я.Ю. // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т.37. Вип. 24. Історичні науки - Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2005. – С. 110-114

131. Увічнення подій Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. на Черкащині / Бушин М.І., Загоріна Р.К. // Черкащина в контексті історії України. Матеріали Другої науково-краєзнавчої конференції Черкащини, присвяченої 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні

1941 – 1945 рр. – Черкаси: "Ваш Дім", Видавець Дикий О.О., 2005. – С. 348 – 353.

132. Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр. та Черкащина. Книга перша: Герої Радянського Союзу і повні кавалери ордена Слави / Бушин М.І. (Під ред. Бушина М.І. – Черкаси: Вертикаль, ПП Кандич С.Г., 2005. – 332 с.

133. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Керівники Черкаської області / Бушин М.І., Єрмілов Є.П. – Книга 11 – Черкаси: ЦНТЕІ, 2005. – 514 с.

134. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Черкаси / Бушин М.І., Єрмілов Є.П. – Книга 9. – Черкаси: ЦНТЕІ, 2005. – 557 с.

135. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Черкаси / Бушин М.І., Єрмілов Є.П. – Книга 10 – Черкаси: ЦНТЕІ, 2005 – 392 с.

136. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Монастирищина / Бушин М.І., Бойко О.О., Волошенко І.І. – Книга 12. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2005. – 544 с.

137. Черкаси 1954 – 2004 / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Мащенко І.Ю., Стрижак Є.М – Черкаси: ЦНТЕІ, 2005. – 526 с.

138. Велика Вітчизняна війна 1941 – 1945 рр. та Черкащина. Братські могили / Бушин М.І., Березняк Г.І., Лисенко А.Л. – Книга друга (під ред. Бушина М.І.) – Черкаси: Вертикаль ПП Кандич С.Г., 2005. – 456 с.

139. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Кам'янщина / Бушин М.І., Кукса Н.Г., Шмрай О.Г. – Книга 8. – Черкаси. – "Ваш Дім", 2005. – 312 с.

140. Шевченківський національний заповідник у Каневі – святиня українського народу / Бушин М.І., Конон Ю.М. // Науково-методичний журнал. – Миколаїв, 2005. – С. 48 – 51.

141. Тарас Шевченко – Символ Українського народу / Бушин М.І., Конон Ю.М. // Історичні і політологічні дослідження: науковий журнал. – № 3 – 4. – Донецьк, Вид-во ДНУ, 2005. – С. 35 – 39.

142. Українська діаспора та національна святиня / Бушин М.І., Конон Ю.М. // Науково-методичний журнал. – Миколаїв, 2005. – С. 93 – 96.

2006

143. Ілля Шульга – історик України. Нарис життя та діяльності / Бушин М.І., Гуржій О.Г., Товстопят Л.М. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 252 с.

144. Історія України. Курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів неісторичних факультетів / За заг. ред. д.і.н., проф. Гуржія О.І. Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 460 с.

145. С.Г.Савранський – педагог з великої літери / Бушин М.І. – (уклад. М.І.Бушин, Г.А. Іоніна, А.І. Лисенко. – Черкаси, 2006. – 149 с.

146. History of Ukraine /Бушин М.І. – Навчальний посібник. Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 309 с.

147. Державогенез на українських землях на початку 90-х років ХХ століття /Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лега А.Ю., Лисенко А.І., Мащенко І.Ю., Чубіна Т.Д. – Черкаси:"Черкаський ЦНТЕІ", 2006. – 194 с.

2007

148. Особливості становлення української державності в добу національно-демократичного відродження (1917 – 1920 рр.) /Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лега А.Ю., Лисенко А.І., Мащенко І.Ю. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2007. – 203 с.

149. Історія України / Бушин М.І. / Навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. За заг. ред. докт. іст. наук, проф. Бушина М.І. та докт. іст. наук, проф. Гуржія О.І. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2007. – 474 с.

2008

150. Історик Іван Гуржій у колі рідних і колег / Бушин М.І. – Спогади, документи, статті про вченого / Відповідальний редактор М.І.Бушин. – Черкаси, 2008. – 335 с.

151. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Монастирищина. /Бушин М.І., Бойко О.О., Волошенко І.І. / Книга 12. Видання 2-ге перероблене і доповнене. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2008. – 559 с.

152. Віктор Володимирович Гоцуляк (З нагоди 60-річчя) / Бушин М.І. // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки., Випуск 133 – 134. – Черкаси, 2008. – С. 245 – 246.

2009

153. Вісник гуманітарного наукового товариства: Наукові праці. / Відповідальний редактор М.І. Бушин. – Черкаси: видавництво АПБ МНС України, 2009. – Вип. 9. – 126 с.

154.Світлій пам'яті свого наставника / Бушин М.І. // В кн. Історична і політична наука та суспільна практика в Україні. – К.: Парламентське видавництво, 2009. – С. 572 – 574.

155. З історії функціонування Києво-Печерської Лаври в останній період сталінського тоталітаризму (кінець 40-х – початок 50-х років ХХ ст.) / Бушин М.І. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2009. – 197 с.

2010

156. Уманщина: історичні портрети, події, факти. / Бушин М.І., Гуржій О.І., Палій А.Г. – Черкаси, 2010. – 412 с.

157. Син своєї епохи / Бушин М.І. / Газета „Земля Черкаська”, 26 лютого 2010. – С. 5.

158. Син своєї епохи / Бушин М.І. / Газета „Земля Черкаська”, 5 березня 2010. – С. 5.

159. Іван Курас: видатний громадсько-політичний діяч. / Бушин М.І., Прилуцька О.П. // Журнал „Чорноморський літопис”. Вип.1., – 2010. – С. 114 – 123.

160. Історик Іван Гуржій у колі рідних і колег. / Бушин М.І. Спогади, документи, статті про вченого. / Відповідальний редактор М.І. Бушин. – Черкаси, 2008.

161. Від серця до серця. / Бушин М.І. – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, ЛТД”, 2008. – 150 с.

162. Особливості збереження етнічної самосвідомості українцями Республіки Башкортостан у 90-х ХХ ст. / Бушин М.І., Чубіна Т.Д. // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Вип.4. – С. 43 – 48.

163. Пам'ять, дарована майбутньому. Музей історії Черкаського державного технологічного університету. / Бушин М.І. – Черкаси, 2010. – 110 с.

164. Енциклопедія сучасної Черкащини. Т. 1. / Кер. авт.. кол. Бушин М.І. – Черкаси, 2010. – 386 с.

165. Учені Черкаського державного технологічного університету. Ювілейне видання. – Черкаси, 2010. – 480 с.

2011

166. Доторкнутися вічності. Фотоальбом, присвячений 10-річчю створення кафедри історії України / Бушин М.І. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2011. – 242 с.

167. Черкаський край в особах. 1941 – 2001. Місто Канів. / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М. – Книга 13. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 352 с.

168. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Канівщина. / Бушин М.І., Товстопят Л.М., Янкова Є.М. – Книга 14. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 551 с.

169. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Жашківщина. / Бушин М.І. – Книга 15. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 320 с.

170. Черкаський край в особах 1941 – 2001. Чорнобаївщина. / Бушин М.І., Десятніков І.В., Десятніков О.В. – Книга 16. – Черкаси: ЦНТЕІ. – 2011. – 488 с.

171. Соціально-правове становище українських оstarбайтерів у нацистській Німеччині (1941 – 1945 рр.) / Бушин М.І., Яшан О.О. // Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки., Випуск 202. – Частина II. – Черкаси, 2011. – С. 41 – 46.

172. Немає правди – немає честі. І навпаки / Бушин М.І. // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – С. 194 – 198.

2012

173. Учені Черкаського державного технологічного університету. / Бушин М.І. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2012.

174. Возникновение козачества / Бушин Н. И. – Сборник статей VIII Международной Кубанско-Терской научно-практической конференции, Армавир. Россия. – 2012.

175. Історія України / Бушин М.І. – Навчальний посібник. Проблемні лекції для студентів технічних вищих навчальних закладів / Під редакцією д.і.н.,

професора Бушина М.І., д.і.н., професора О.І. Гуржія. – Черкаси ЧДТУ, 2012. – 598 с.

176. Історія стародавнього світу / Бушин М.І., Гнідаш А.І., Калашник Т.С. – Довідник школяра. – Черкаси, 2012. – 245 с.

177. Витоки державності. Чигиринщина / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лазуренко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 1. – Черкаси, 2012. – 488 с.

178. Витязь над Дніпром. Місто Черкаси / Бушин М.І., Лазуренко В.М., Лазуренко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 2. – Черкаси, 2012. – 285 с.

179. Крізь віки. Місто Канів / Бушин М.І., Тихоненко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 3. – Черкаси, 2012. – 366 с.

180. Мить і вічність. Уманщина / Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю., Вишневський В.С., Чубіна Т.Д. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 4. – Черкаси, 2012. – 510 с.

181. Пам'ять не згасне. Звенигородщина. / Бушин М.І., Тихоненко Ю.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 5. – Черкаси, 2012. – 335 с.

182. Трипільський дух літа над нами. Тальнівщина. / Бушин М.І., Яшан О.О., Чубіна Т.Д. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 6. – Черкаси, 2012. – 370 с.

183. Музи над Тясмином. Кам'янщина. / Бушин М.І., Скрипник Л.В. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 7. – Черкаси, 2012. – 393 с.

184. Кований із криці. Корсунщина. / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М., Тептюк Л.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 8. – Черкаси, 2012. – 341.

185. Сердце української родини. Шполянщина. / Бушин М.І., Коваленко Я.Ю. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 9. – Черкаси, 2012. – 343 с.

186. Сонце над Тікичем. Лисянщина. / Бушин М.І., Вовкотруб Ю.М., Тептюк Л.М. – Науково-популярна серія “Обереги Черкащини”. Кн. 10. – Черкаси, 2012. – 176 с.

187. Негативное влияние оккупационного режима на состояние здоровья населения Украинской ССР / Бушин Н.И., Перехрест И.В.// Россия в Отечественных войнах. Четвертые Всероссийские историко-краеведческие чтения памяти профессора П.Е. Матвиевского. 5 – 6 апреля 2012 г. – Оренбург: Изд-во Оренбургский государственный педагогический университет, 2012. – С. 50 – 51.

**ДИСЕРТАЦІЇ
ЗАХИЩЕНІ
ПІД КЕРІВНИЦТВОМ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**

1. **Горенко Леся Михайлівна.** Еволюція поміщицьких господарств Правобережної України кінця XVII – початку XX ст. (На матеріалах Кам'янського маєтку Давидових): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 1997. – 20 с.
2. **Присяжнюк Юрій Петрович.** Соціальне становище українського селянства Правобережної України в 60-90 рр. XIX ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 1997. – 20 с.
3. **Марценюк Ігор Михайлович.** Концепція історії А. Тойнбі і всесвітня історіографія: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Інститут історії України НАН України. – Київ, 1997. – 20 с.
4. **Крамарчук (Чубіна) Тетяна Дмитрівна.** Українська діаспора республіки Башкортостан: історія формування та особливості існування в іноетнічному середовищі: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2000. – 21 с.
5. **Томіленко Андрій Григорович.** Пожежна справа на Правобережній Україні в другій половині XIX – початку XX ст. : 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2000. – 21 с.
6. **Гордуновський Олег Миколайович.** Поміщицькі господарства Правобережної України

в умовах розвитку товарно-грошових відносин в першій половині XIX ст.: 07.00.01: автореферат дис...канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк. – 21 с.

7. **Мащенко (Стадник) Ірина Юріївна.** Національно-культурне відродження етнічних меншин Центральної України в 90-х роках XX ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2002. – 19 с.
8. **Вовк Юрій Іванович.** Українське селянство в соціально-економічній структурі суспільства на початку XX ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2003. – 22 с.
9. **Трояновський Володимир Євстафійович.** Бойове застосування та розвиток засобів збройної боротьби у війнах в зоні Перської затоки і на Балканах (1990-1999 рр.): 20.02.22: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національна академія оборони України. – Київ, 2003. – 19 с.
10. **Храмова-Баранова Олена Леонідівна.** Розвиток метрологічної вимірювальної техніки в Україні в останній чверті XX ст.: 07.00.07 – Історія науки і техніки: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник Ю.О. Храмов та М.І. Бушин. Центр Г.М. Доброва НАН України. – Київ, 2003. – 22 с.
11. **Товстопят Людмила Миколаївна.** Наукова та педагогічна діяльність професора І.Г. Шульги:

- 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Інститут історії України НАН України. – Київ, 2003. – 19 с.
12. **Стащенко Сергій Іванович.** Протипожежна діяльність земель Лівобережної України (кінець XIX – початок XX ст.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2004. – 20 с.
13. **Тищенко Ігор Юрійович.** Застосування сухопутних військ у воєнних конфліктах за досвідом бойових дій в Афганістані та Чечні (1979 – 2000 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національна академія оборони України, – Київ, 2004. – 19 с.
14. **Лисенко Алла Іванівна.** Жіночий рух в Україні: економічний, політичний, соціальний та правовий аспект (1980 – 2001 рр.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Донецький державний університет. – Донецьк, 2004. – 21 с.
15. **Романенко Роман Володимирович.** Воєнне мистецтво у війні в Кореї (1950 – 1953 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національна академія оборони України, м. Київ, 2006. – 19 с.
16. **Паскаленко Владислав Євгенович.** Заможне селянство в сільськогосподарській кооперації України (1921 – 1929 рр.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник

М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького – Черкаси, 2006. – 20 с.

17. **Буравченко Руслан Всеволодович.** Історичні умови становлення та розвитку цукрової промисловості в Україні (XIX – початок XX ст.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. – Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2006. – 18 с
18. **Вовкотруб Юрій Миколайович.** Історія розвитку прикладної механіки в Україні в XIX – першій чверті XX ст.: 07.00.07 – Історія науки і техніки: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник Ю.О. Храмов та М.І. Бушин. Центр Г.М. Доброва НАН України. – Київ, 2006. – 19 с.
19. **Федоренко Дмитро Сегійович.** Застосування зенітної артилерії сухопутних військ у воєнних конфліктах кінця другої половини XX ст.: 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів, 2007. – 21 с.
20. **Вишневецький Валерій Євгенійович.** Бойове застосування засобів зв'язку в оборонних і наступальних операціях першого періоду Великої Вітчизняної війни (1941 – 1942 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національний університет “Львівська політехніка”, м. Львів, 2008. – 18 с.

21. **Дученко Юрій Миколайович.** Розвиток форм і способів антифашистської боротьби на територіях України в роки Другої Світової війни (1941 – 1945 рр.): 20.02.22 – Військова історія, автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Національний університет “Львівська політехніка”, – м. Львів, 2009. – 19 с.
22. **Сушко Наталія Валеріївна.** Історичні місця та розвиток туризму у Шевченківському краї (90-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.
23. **Коваленко Ярослава Юріївна.** Підготовка наукових кадрів в Україні у 90-х роках ХХ ст.: 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – 20 с.
24. **Клименко Віктор Васильович.** Промислова кооперація в УРСР у повоєнний період (1944 – 1960 рр.): 07.00.01: автореферат дис... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2011. – 20 с.
25. **Ярославська Лариса Петрівна.** Інтенсифікація сільського господарства Правобережної України в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.: 07.00.01: автореферат дис.... канд. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

26. **Конон (Тихоненко) Юлія Михайлівна.**
Шевченківський національний музей – заповідник у м. Каневі у формуванні етнічної свідомості українців (1925 – 2005): 07.00.01: автореферат дис... канд.. іст. наук / Науковий керівник М.І. Бушин. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 20 с.

**ДИСЕРТАЦІЇ,
НАПИСАНІ НА КАФЕДРІ
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ТЕХНОЛОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

1. **Лазуренко В.М.** Заможне селянство України в умовах непу. Донецький національний університет. – Донецьк, 2001.
2. **Лубко І.М.** Спроби аграрних перетворень М. Хрущова та їх вплив на українське село. Донецький національний університет. – Донецьк, 2002.
3. **Десятніков І.В.** Наймана праця у сільському господарстві України в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2004.
4. **Кукса Н.Г.** Культурно-освітній розвиток Українського селянства в період українізації. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2005.
5. **Тараненко С.П.** Протипожежна діяльність органів місцевого управління в Південній Україні в другій половині ХІХ – початку ХХ ст.: історичний аспект. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2007.
6. **Перехрест І.В.** Медико-санітарні наслідки Великої Вітчизняної війни для населення України та їх ліквідація в період відбудови (1943 – 1950 рр.). Донецький національний університет. – Донецьк, 2007.
7. **Худолей О.С.** Трансформаційні процеси у сфері пам'яткоохоронної справи в Україні (1991 р. – початок ХХІ ст.). Луганський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2008.
8. **Фірсов О.В.** Військово-політична діяльність П Сагайдачного та Б. Хмельницького: порівняльний аналіз. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2008.

9. **Лега А.Ю.** Участь збройних сил України у міжнародних миротворчих операціях (1992 – 2006 рр.) Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.
10. **Дешевенко Л.П.** Збройна боротьба проти соціального гніту на Півночі Гетьманщини в XVIII столітті. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.
11. **Скрипник Л.В.** Полтавська битва 1709 р.: причини, хід та історичне значення для України. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.
12. **Коваленко-Чукіна І.Г.** Зелений рух в Україні: становлення, формування, особливості функціонування. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2009.
13. **Яшан О.О.** Морально-психологічний стан населення України в умовах окупації (1941 – 1944 рр.) (На матеріалах Центральних областей України). Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.
14. **Лишко С.В.** Формування і розвиток полків XVII – XVIII ст. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.
15. **Ілляшенко Ю.Ю.** Становище дітей в Україні в умовах розбудови громадського суспільства: історичний аспект (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.). Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2010.
16. **Прилуцька О.П.** Іван Курас: життєвий шлях, суспільно-політична і наукова діяльність (1939 – 2005 рр.). Чорноморський державний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2010.

17. **Фрондзей Я.Р.** Періодична преса як джерело вивчення жіночого руху в Україні доби незалежності. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2012.

—

**ПУБЛІКАЦІЇ
ПРО
МИКОЛУ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**

—

1. Кандидат у народні депутати України Микола Бушин // Ділова Черкащина – 1994. – 18 листопада.
2. Зіменков Ю. Кандидати на вибори. І при надії // Молодь Черкащини. – 1994. – 29 жовтня.
3. Щербак Т. Один з десяти.. .Хто? // Черкаський край – 1994. – 25 жовтня.
4. Микола Іванович Бушин. Кандидат у народні депутати України по Соснівському виборчому округу № 419 // Черкаси. – С 1994. – 28 жовтня.
5. Віргуш Н. Борюся не за владу – за Вас // Черкаський край. – 1994. – 17 листопада.
6. Бушин Микола Іванович // Хто є хто в Україні. – К.: УАННТ "Фенікс", 1997. – С. 44, 318, 395.
7. Щербатюк В.М., Щербатюк Л.О. Мальовниче містечко над Тікичем: Коротка історія містечка Лисянка – К., 1997 – С. 18.
8. Щербатюк В. Лисянський державний районний історичний музей (путівник). – К., 1997. – С. 3; 5 – 7.
9. Духовна спадщина Черкаського краю: Хрестоматія з історії культури Черкащини. – Черкаси: Сіач. 1997. – С. 164 – 165.
10. "Громада" – в опозиції до правлячого режиму // Вечірні Черкаси. – 1997. – 11 грудня.
11. Щербатюк В.М. Нариси з історії Лисянщини. – К., 1997. – С.99.
12. Бушин Микола Іванович. // Український біографічний вісник. Нові імена. – К.: Вид-во Упр. Академії наук національного прогресу "ФЕНІКС", 1998. – №2. – С. 5 – 6.
13. Мозгова В. Коли хочеш бути красивим, іди в депутати // Факти. – 1998. – 5 березня.

14. А "Громада" виведе Україну в розряд високорозвинених країн // Вечірні Черкаси. – 1998. – 26 березня.
15. Микола Бушин. – Сміла, 1998. – С. 1 – 16.
16. Бушин Микола Іванович. // Вчені Черкащини. Біографічний довідник. – Черкаси: Відлуння, 1998. – С. 25 – 26.
17. Бушин Микола Іванович. // Хто є хто в українській політиці. – К.: "К.І.С.", 1998. – С.55.
18. Бушин Микола Іванович. // Хто є хто в українських суспільних науках. К.: "К.І.С.", 1998. – С. 52 – 53.
19. Бушин Микола Іванович. Вибори – 98 // Катеринопільський вісник. – 1998. – 21 лютого.
20. Бушин Микола Іванович. Вибори 98. // Колос (газета Тальнівського району). – 1998. – 20 лютого.
21. Вчені Черкащини. Біографічний довідник. (Упорядники та редактори: М.І. Бушин, Н.М. Бушина. Черкаси: Відлуння, 1998. " – С 25 – 26.
22. Бушин Микола Іванович. Вибори – 98. // Шевченків Край (газета Звенигородщини). – 1998. – 21 лютого.
23. Мозгова В. Американці визнали Миколу Бушина "Людиною року 1998". А в Черкасах не визнають // Молодь Черкащини, 1998. – 30 грудня.
24. Матеріали з історії Лисянщини. Історіографія: Науково-довідкове видання для вчителів з історії, учнів середніх загальноосвітніх І-ІІІ ступенів шкіл Лисянського району // Упорядник В.М. Щербатюк. – С. 4, 11, 15 – 16.
25. КПІ – Колиска інженерної освіти і науки в Україні // Згуровський та ін. – К., Генеза, 1998. – С. 106 – 107,109.
26. Бушин Микола Іванович // Хто є хто в Україні. – К.: "К.І.С.", 1999. – С. 34 – 35.

27. Нікітенко Л. У Черкасах відчинив свої двері новий інститут // Україна молода. – 1999. – 15 липня.
28. Перший директор Лисянського музею – нині ректор інституту // Добридень. Лисянський часопис. № 1 (червень) 1999. – С. 3, 4 – 5.
29. Павлюк В. Цей несамовитий професор Бушин // Місто. – 1999. – 22 липня.
30. Мозгова В. Вуз, що виховує трудоголіків. – Інститут соціального управління, економіки і права // Молодь Черкащини. – 1999. – 22 липня.
31. Буєвич Е. Кто построит нам ковчег? // Акцент. – 1999. – 9 сентября.
32. Новий інститут відчиняє двері // Нова доба. – 1999. – 17 червня.
33. Озірський М. Пріоритети професора Бушина: від ІСУЕПу до США і Китаю. // Аукціон. – 2000. – № 10.
34. Бушин Микола Іванович // Добридень. Лисянський часопис. № 12 (грудень) 2000. – С. 4 – 7.
35. Павлюк В. Феномен професора Бушина // Місто. – 2000. – 14 грудня.
36. Черкаські історики видали посібник з історії Шевченкового краю. До 50-річчя Черкаської області // Нова доба. – 2002. – 10 грудня.
37. Вісник Черкаського інженерно-технологічного інституту. – Черкаси, 2000. – №20. – С. 10 – 13
38. Петренко К. Відомі люди Чигиринщини // Чигиринські вісті (газета Чигиринського району). – 2002. – 19 червня.
39. За вуха // Земля Черкаська – 2003. – 14 березня.
40. Трохименко В. Живе не той, хто лиш для себе тліє, а той, хто для людей горить. // Нова доба. – 2003. – 18 березня.

41. Мащенко І.Ю. Вчені Черкаського державного технологічного університету. Книга 1: Бушин Микола Іванович. – Черкаси: "Відлуння-Плюс". – 2003. – 80 с.
42. Професор Микола Бушин. Україна моя Батьківщина – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 295 с.
43. Лазуренко В.М. Серія "Черкаський край в особах. 1941 – 2001" // Студентський меридіан. – 2003. – № 6(7). – червень – С. 4.
44. Національна спілка журналістів України поповнилась новими членами // Студентський меридіан. – 2003. – № 7(8). – липень – С. 2.
45. Хто не знає свого майбутнього // Студентський меридіан. – 2003. – вересень – № 7(8). – С.6.
46. Лебеденко Н. Зі святом, вільна Україно, Пречиста Мати наша – ти! // Чигиринські вісті. – 2003. – № 63. – 28 серпня. – С.2.
47. Писемний пам'ятник району // Земля Черкаська. – 2003. – № 36. – 29 серпня. – С.4.
48. Лазуренко В.М. Енциклопедії українського селянства бути! // Соціал-демократ Черкащини. – 2003. – 19 вересня. – № 16(42). – С.7.
49. Клименко Т.А. Архівна справа на Черкащині: історія і сучасність. Довідник. – Черкаси, 2003. – С. 43, 83.
50. Лега Ю.Г., Бушин М. І. Шляхом до державного університету. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2003. – С. 216 – 222; 297 – 300.
51. Мащенко І.Ю. Професор Микола Іванович Бушин // Черкаси: Відлуння-Плюс, 2003. – 80 с.
52. Українські історики ХХ століття. Бібліографічний довідник. Серія "Українські історики". – Випуск 2, Частина 1., Київ, Львів, 2003. – С. 41 – 42.

53. Павлюк В. Від секретарів до губернаторів: Василь Цибенко // Черкаський Край. – 2003. – № 95. – 5 грудня. – С. 5.
54. Журналісти Черкащини (1954 – 2004): Бібліографічний довідник. – Черкаси: Брама, Вид. Вовчок О.Ю., 2003 – С.33.
55. Бушин Микола Іванович // Енциклопедія Сучасної України. Том. 3. – К., 2004. – С. 680 – 681.
56. Бушин Микола Іванович // Край козацький. Довідник з історії Лисянщини. – К.: Наук. Думка, 2004. – С. 43 – 44.
57. Бушин М.І. Роздуми на полях власної долі. – Черкаси, 2004. – 278 с.
58. Лазуренко В.М. Тези долі і науки. Микола Іванович Бушин: Вчитель, Наставник, Людина. – Черкаси, 2004. – 256 с.
59. Бушин Микола Іванович. // Хто є хто на Черкащині. Видатні земляки. Випуск перший. – К., 2005. – С. 74.
60. Лаврега М.Т. Надання Лисянці Магдебурзького права // Краєзнавство Черкащини. № 8. Збірник. – Черкаси: Ваш Дім, 2005. – С. 66.
61. Кращі науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів України. – Вип. 2. – Вид-во “Болгов Медіа Центр”. – К., 2005. – С. 60.
62. Україна – моя Батьківщина // За ред. професора М.І. Бушина. – Черкаси: ЧДТУ, 2005. – 295 с.
63. Українська родина. Випуск третій. Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу. Інститут біографічних, досліджень. – 2006. – С.34 – 35.
64. Трохименко В.М. “Бо ти на землі – людина” // Черкаси: Брама-Україна, 2006. С. 8 – 14. Тричі академік Микола Бушин.

65. Кращі науково – педагогічні працівники ВНЗ України. Випуск третій. – Видавництво “Болгов Медіа Центр” – К.: 2006. – С 33.
66. Крамар М. Ваш шанс, юні історики // Земля Черкаська. – 2007. – № 47.
67. Крамар М. Іменем пам'яті //Земля Черкаська. – 2008. – №1.
68. Микола Бушин Від серця до серця // Редактор-координатор Т. Чубіна. – Донецьк. – 2008. – 150 с.
69. Рядовий генерал історії. Колективний портрет професора Миколи Бушина у свідченнях сучасних і документальних світлинах // Редактор-координатор Т.Чубіна. – Донецьк, 2008. – 252 с.
70. Крамар М. Кроки за горизонт //Земля Черкаська. – 2008. – №11. – С. 279.
71. 282.Січкарь О. Нетлінна спадщина: Обласний краєзнавчий музей – цьогорічний лауреат премії благодійного фонду імені професора Миколи Бушина // Земля Черкаська – 2009. – №12.
72. Земляна-Невміта Ю. З любов'ю до людей. Фонд професора Бушина підтримує краєзнавців та юних істориків // Акцент – 2009. – №14.
73. Хльобас С. Фонд професора Бушина підтримує місцевих краєзнавців та юних істориків // Нова Доба – 2009. – №29.
74. Чубіна Т. Професор Бушин: портрет сучасника // Сучасний науковий вісник.– Белгород, 2009. – №7.
75. Вчені Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси, 2010. – 480 с.
76. Чубіна Т.Д. Благодійний фонд “Історична спадщина”: основні засади діяльності // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць. – Миколаїв: видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Вип.5 – С. 169 – 174.

77. Мої учні – моя гордість. – Черкаси: Черкаський ЦНТІ, 2010. – 208 с.
78. 289. Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: ЧДТУ, Вид. Чабаненко Ю., / Член редакційної ради і редакційної колегії видання. – 2010. (С. 174 – 178, 11 (фото), 14, 16 (фото), 21 (фото), 195, 209 – 210, 212, 238, 259 – 265, 270).
79. Учені Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2010. – 480 с.
80. “Немає правди – немає честі. І навпаки” // Історичний архів. Наукові студії: збірник наукових праць – Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип.7 – С 194 – 198.
81. Доторкнутися вічності. Фотоальбом, присвячений 10-річчю створення кафедри історії України. ЧДТУ. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2011. – 222 с.
82. Вишневецький В. Бушин. Життя мого вчителя. – Черкаси, 2012. – 347 с.
83. Учені Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси: Бізнес-стиль, 2012 (С. 32 – 35, 312, 316, 454 – 456 (фото), 457, 460 – 461 (фото), 465 – 466).
84. Іоніна Г. Наш меценат. // Понад Тікачем, 2012, 2 червня. – С. 4.
85. Бушин Микола Іванович // В кн.: Науковці України – еліта держави. Т.2. Видавництво Логос Україна. К., 2012. – С. 152 – 153.

**НАУКОВЕ РЕЦЕНЗУВАННЯ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**

1. Бойко Я.В. Заселение Южной Украины. 1860 – 1890 гг. – Черкассы: Сіяч, 1993. – 256 с.
2. Дубовий І.О. Економічні і торгівельні відносини США з Японією. – Черкаси, 1994 – С. 1 – 59.
3. Наш рідний край Хрестоматія з історії Черкащини // Упоряд. А.І. Кузьмінський, Г.В. Суховершко, В.Я. Чудновський – К.: Молодь, 1995. – 176 с.
4. Проблемы духовной защиты человека труда // Тезисы межрегиональной научно-практической конференции. Составители: Г.Т. Галиев, Г.Д. Никредин. – Уфа: Изд-во "Ай", 1996. – 164 с.
5. Галиев Г.Т., Ливоценко С.А., Никредин Г.Д. Федеральное строительство: Проблемы теории и практики технологии управления. – Уфа: Изд-во "Ай", 1996. – 65 с.
6. Перехрест О. Г. Исторична хронологія. Навчальний посібник. – Черкаси: Відлуння, 1999. – 144 с.
7. Всестороннее сотрудничество – как стабильность межнациональных отношений // Научные статьи международного симпозиума "Профсоюзы и проблемы местного самоуправления" Башкирский филиал Академии труда и социальных отношений, Академия социальных технологий и местного самоуправления, МАИ "Институт повышения квалификации профсоюзных кадров Уфа, 1999. – 18 с.
8. Крапивин А.В. Димитр Дрогиев: жизнь, судьба, учение. Монография. – Донецк: ООО "Лебедь", 1999. – 181 с.
9. Научные статьи международного симпозиума "Профсоюзы и проблемы местного самоуправления" – Уфа, 1999. – 150 с.
10. Єрмілов С. П. Політологія. – Черкаси: Відлуння – Плюс, 2002.

11. Історія війн і збройних конфліктів в Україні. Енцикл. довід. / Авт. упоряд. О.І. Гуржій та ін. – К.: Вид. гуманіт. л-ри, 2004. – 520 с.
12. Присяжнюк Ю.П. Русь достеменна. Авторський курс лекцій з української історії. – Черкаси: "Вертикаль", ПП Кандич С.Г., 2004. – 252 с.
13. Освіта і наука Черкащини. ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля – ступені становлення й розвитку: Матеріали наук. – практ. конф. – Черкаси: ЧПБ, 2003. – 164 с.
14. Шкарабура М.І., Баліцька А.А. Методологія і методика наукових досліджень. – Черкаси: "Відлуння-Плюс", 2004. – 80 с.
15. Безпалов М.Є., Бут О.М., Добров П.В., Шабельніков В.І. Історія України: погляд із сьогодення. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – Донецьк: Видавництво ДонНУ, 2004. – 306 с.
16. Лазуренко В.М. Заможне селянство України в умовах НЕПу. – Черкаси: "Відлуння-Плюс", 2003. – 160 с. (монографія).
17. Лазуренко В.М. Історія Чигиринщини (з найдавніших часів до сьогодення). Навчальний посібник. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 456 с.
18. Лазуренко В.М. Мудрість, дарована вікам. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 52 с.
19. Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. Каравани українського степу. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 76 с. (перше видання).
20. Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. Каравани українського степу. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 92 с. (друге видання).
21. Лазуренко В.М., Крохмаль С.С. Від роду до роду. Громадське життя і побут українського селянства у

другій половині ХІХ століття. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 92 с.

22. Корновенко С.В., Лазуренко В.М. Село. Хліб. Гроші. Податкова політика радянської влади в українському селі у період НЕПу. – Черкаси: "Ваш Дім", 2004. – 188 с.

23. Лазуренко В.М. Куркуль чи господар? Селянська економіка як соціальна категорія. – Черкаси: "Ваш Дім", 2005. – 220 с. (монографія).

24. Лазуренко В.М., Лазуренко Ю.М. На перехресті епох. Богдан Хмельницький та його доба. – Черкаси: "Ваш Дім", 2005. – 92 с.

25. Лазуренко В.М., Вовкотруб Ю.М. Без права на забуття. Черкащина у роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. – Черкаси: "Ваш Дім", 2005. – 344 с.

26. Крапивин А.В., Пекарев І.М. Болгарія в умовах нестабільного мира (1918 – 1923 гг.): Очерки зовнішньої політики. – Донецьк: Донецький національний університет, 2005. – 185 с.

27. Тригуб П.М. Історія міжнародних відносин. Ч. 3. 1919 – 1945 рр. Навчальний посібник. – Миколаїв, 2011. – 192 с.

28. Драч О.О. Вища жіноча освіта в Російській імперії другої половини ХХ ст.: монографія / О.О. Драч; Науковий редактор професор В.В. Калініченко; Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького. – Черкаси: "Вертикаль", ПП Кандич С.Г., 2011. – 532 с.

29. Гуцуляк В.В. Курсова робота з історії: методика підготовки і оформлення. Навчально-методичний посібник. Видання 3-є доповнене і перероблене. – Черкаси, ЧНУ, 2012. – 60 с.

30. Шитюк Л.С. Тарас Шевченко – славний син Черкаської землі. – Черкаси: “Бізнес-стиль”, 2012. – 192 с.
31. Овчаренко О.І. Холодна війна 1946 – 1991 рр. Документи і матеріали. Навчальний посібник. – Черкаси, 2012. – 198 с.

—

**НАГОРОДИ
ПРОФЕСОРА
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
БУШИНА**

—

З

Тов. *Бушман*

Микола Іванович

А *багатолітню активну роботу в партійних
органах*

ПРЕЗИДІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Указом від *9 березня* 1988 р. нагороджує Вас

ГРАМОТОЮ

Голова Президії Верховної Ради

Секретар Президії Верховної Ради

Вікторині

М. Катиню

9 березня 1988 р. № 35842

Посвідчення № 2368

Бучини
Миколи
Гвановичу

Указом
Президента України
від «20» серпня 2007 р.
№ 715

ПРИСВОЄНО
ПОЧЕСНЕ ЗВАННЯ

«Заслужений працівник
освіти України»

Президент
України

В. Ющенко

АВ №023801

ПОЧЕСНА ГРАМОТА

За багаторічну плідну педагогічну і наукову діяльність, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у розбудову університету та з нагоди початку нового навчального року

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БУШИН

Микола Іванович

завідувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету, доктор історичних наук, професор

Голова
обласної ради

В.В. Павліченко

м. Черкаси
вересень 2005 року
№1858

1921р. -
1993р.

**ІСТОРИЯ
БУЛА ЙОГО ДУШЕЮ,
УКРАЇНА - ЛЮБОВ'Ю.**

ДИПЛОМ

**РАЙОННА КРАЄЗНАВЧА ПРЕМІЯ
ІМЕНІ ПРОФЕСОРА
ІЛЛІ ГАВРИЛОВИЧА ШУЛЬГИ
ЗА 2002 РІК**

ПРИСУДЖЕНА

Бушину

Миколі Івановичу

**ЗА ДОСЛІДЖЕННЯ, ВИВЧЕННЯ
ТА ПЛІДНУ
КРАЄЗНАВЧО-МУЗЕЙНУ РОБОТУ,
ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ІСТОРИЇ
ЛИСЯНЩИНИ.**

Голова Лисянської районної державної
адміністрації, голова конкурсної комісії

Г.П.Кочума

Співголова Лисянської районної
конкурсної комісії

В.П.Костенко

21 лютого 2003 року.

ПОЧЕСНА ГРАМОТА НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Бушин Микола Іванович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету.

За багаторічну сумлінну працю в галузі освіти, вагомий особистий внесок у справу збереження і розвитку вищої школи, становлення історичної науки Черкащини, підготовку фахівців для народного господарства України, активну громадську діяльність на благо освітян, студентів та з нагоди 65 – річчя від дня народження.

Голова обласної організації
Профспілки працівників
освіти і науки

О. Д. Жалдак

м. Черкаси
Березень 2003 року

ГРАМОТА

За вагомий внесок у розвиток і становлення музейної справи і краєзнавства в районі та у зв'язку із 35-річчям Лисянського районного державного історичного музею

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Почесною Грамотою районної державної адміністрації

БУШИН МИКОЛА ІВАНОВИЧ –

перший директор музею, доктор історичних наук, професор, дійсний член Української академії історичних наук, завідувач кафедрою історії України, декан з роботи з іноземними студентами Черкаського державного технологічного університету.

Голова районної державної адміністрації

Г.П.Кочума

04 липня 2003 року
смт.Лисянка

ГРАМОТА

Доктору історичних наук, професору, дійсному члену
Української Академії історичних наук

БУШИНУ МИКОЛІ ІВАНОВИЧУ

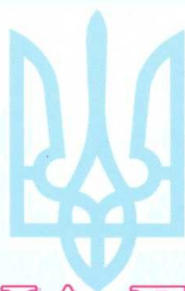
за дослідження, вивчення та плідну краєзнавчо-
музейну роботу, популяризацію історії Лисянки та її
сьогодення, рішенням виконкому селищної ради
№205 від 27.08.2003р. присвоїти почесне звання
“Почесний громадянин селища Лисянка”.

Селищний голова

А.В.Бондаренко

06.09.2003р.

ПОЧЕСНА ГРАМОТА

За вагомий вклад у розвиток
видавничої справи
та з нагоди Дня працівників
видавництв, поліграфії
і книгорозповсюдження

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Микола Іванович БУШИН,

за серію книг
з історії міст і районів Черкащини

Начальник управління
у справах преси та інформації
Черкаської облдержадміністрації

М. А. Костецький

м. Черкаси
травень 2004 року

ПОЧЕСНА ГРАМОТА

Нагороджується

*Бушин Микола Іванович -
доктор історичних наук, професор.*

*За активну громадську діяльність та
сприяння розвитку краєзнавства і
музейної справи нашого краю, вагомий
внесок в розвиток науки і освіти.*

*Голова районної
ради С.С.Дубовий*

*15 липня 2004 року
смт.Лисянка*

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Бушин
Микола Іванович

з нагоди Дня науки за високий професіоналізм, невтомну наукову й педагогічну працю, вагомий внесок у справу розбудови наукової та освітньої галузі, постійний новаторський пошук, поширення й впровадження передових технологій та підготовки висококваліфікованих фахівців народного господарства.

Ректор ЧДТУ

Ю.Г. ЛЕГА

21 травня 2005 року

ГРАМОТА

КАМ'ЯНСЬКА РАЙОННА КРАЄЗНАВЧА
ПРЕМІЯ імені МАРІЇ ШКАЛІБЕРДИ

ЗАОХОЧУВАЛЬНА ПРЕМІЯ
ЗА 2005 РІК

ПРИСУДЖЕНА

БУШИНУ МИКОЛІ ІВАНОВИЧУ,
КУКСІ НАТАЛІЇ ГРИГОРІВНІ,
ШАМРАЮ ОЛЕКСАНДРУ ГРИГОРОВИЧУ

за книгу „Черкаський край в особах 1941-2001”
„Кам'яницяна”

Голова райдержадміністрації

Крамаренко

Голова районної ради

Г.М.Швець

8 листопада 2005 року
м. Кам'янка

АКАДЕМИЯ НАУК СОЦИАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
И МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

СВИДЕТЕЛЬСТВО

доктор исторических наук, профессор
академик Академии наук
социальных технологий и
местного самоуправления

БУШИН
Николай Иванович

является основателем
Ассоциации Исследователей
Социальных Технологий
«АИСТ»

г. Феодосия
1989 год

Президент
Вице-президент

В.Н. Иванов
В.И. Патрушев

Черкаська обласна організація
Національної спілки журналістів України

ДИПЛОМ

Премією «Прометей» 2006 року
нагороджується

БУШИН

Микола Іванович

за розробку і створення
історико-публіцистичної серії книг
«Золота підкова Черкащини»

Голова обласної організації НСЖУ

М.Ф.Крамар

Черкаси, 6 червня 2006 року

Президія
Федерації профспілок
Черкаської області

НАГОРОДЖУЄ

БУШИНА
Миколу Івановича,

доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії
України Черкаського державного технологічного університету

*за активну участь у суспільно-
політичному житті області, розвиток
профспілкового руху на Черкащині
та з нагоди
70-річчя від дня народження.*

Голова Федерації профспілок
Черкаської області

11.03.08
м. Черкаси

П.В.Шевченко

ГРАМОТА

Головного управління освіти і науки Черкаської
облдержадміністрації

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БУШИН МИКОЛА ІВАНОВИЧ,

доктор історичних наук, професор Черкаського державного технологічного університету, за багаторічну плідну творчу працю, вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки, високий професіоналізм, активну громадянську позицію та з нагоди відзначення Дня науки.

Начальник
Головного управління

О.В.Фещенко

наказ №14-к
від 15.05.2006
№1686

м. Черкаси

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

БУШИН

МИКОЛА ІВАНОВИЧ

*завідувач кафедри історії України,
доктор історичних наук, професор
за багаторічну сумлінну працю,
відданість своїй справі,
значну науково-дослідну роботу
та з нагоди 70-річного ювілею.*

Ректор ЧДТУ

д.т.н., професор

Ю.Г. Лега

10 березня 2008 р.

Нагороджується
БУШМН

Ми́кола Іванович

*доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України*

*за досягнуті успіхи у науковій роботі
та з нагоди відзначення Дня науки.*

Ректор ЧДТУ
д.т.н., професор Ю.Г. Лега

14 травня 2009 р.

Диплом

Лауреата Міжнародної
історико-літературної премії
„Український літопис”

За вагомий внесок у державотворення, розвиток
історичної науки та культурного відродження
України

МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА

З врученням ордена ЗНАК ПОЩАНИ
Першого Президента України Л. М. Кравчука

За майстерно доведену у своїх творах вагомість
Правдивої історії незалежної України

Заступник Голови Правління
„Українського літопису”,
Академік НАН України
Микола Жулинський
м. Київ 2010 р №001

Голова конкурсної комісії
Професор
Василь Костицький

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

КИЇВСЬКИЙ

ПАТРІАРХАТ

Патріарх Київський і всієї Руси-України

вул. Пушкінська, 36
м. Київ 01004, Україна

тел.: (044) 234-10-96
тел./факс: (044) 234-30-55

„12” жовтня 2010р.

№ 2010

У К А З

За заслуги з відродження духовності в Україні, утвердження Помісної Української Православної Церкви та з нагоди 50-річчя ЧДТУ – нагородити заслуженого працівника освіти України, професора БУШИНА МИКОЛУ ІВАНОВИЧА Орденом Святого Миколая Чудотворця.

Григорій

ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ
І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ

ПОДЯКА

МІСЬКОГО ГОЛОВИ

**Коллективу благодійного комітету
фонду імені професора М.Бушина
«Історична спадщина»**

(голова – Чубіна Т.Д.)

за сумлінну і творчу працю, активну

громадську позицію, високий

професіоналізм та допомогу

в організації і проведенні

21 січня 2011 року у місті Черкаси

різдвяного новорічного балу

Міський голова

Сергій Одарич

2011 рік

Іменний покажчик

А

Агафонов В.П. – 20

Б

Бабосов Е.М. – 74, 75, 76

Баліцька А.А. – 113

Балтенков В.Н. – 70

Баранова Н.А. – 77, 79

Белоус В.И. – 69

Безпалов М.Є. – 113

Березняк Г.І. – 85

Биков В.І. – 21

Богданов В.С. – 79

Богомолов А.Г. – 25

Бойко О.О. – 85, 86

Бойко Я.В. – 112

Буєвич Е. – 106

Буравченко Р.В. – 96

Бурмицький О. – 47

Бут О.М. – 113

Бутенко Р.К. – 66, 67

Бушин І.М. – 52

Бушина Н.М. – 78

Бушина О.С. – 13, 23, 52

Беренштейн Л.Е. – 70

В

Вайсберг – 12

Вишневський В.С. – 96, 110

Віргуш Н.В. – 104

Вовк Ю.І. – 94

Вовкотруб Ю.М. – 80, 82, 88, 96, 113, 114

Волошенко І.І. – 85, 86

Волошин І. – 45

Г

Гаврилова Т.А. – 71
Гаврилюк А.Е. – 70
Галиев Г.Т. – 77, 79, 82, 112
Галиева Н.Н. – 82
Гапоненко Л.С. – 19
Гаркун А.Г. – 66, 67
Говорун Д.І. – 66, 68
Гордуновський О.М. – 22, 93
Горенко Л.М. – 93
Губа П.І. – 77
Гудачкова Н.В. – 81
Гуржій О.І. – 85, 86, 88, 89, 113
Гуцуляк В.В. – 114

Д

Даценко О.М. – 65
Десятніков І.В. – 89, 100
Десятніков О.В. – 89
Дешевенко Л.П. – 101
Дмитренко М.Д. – 79
Добров П.В. – 113
Драч О.О. – 114
Дружинина Т.Г. – 82
Дубовий ГО. – 112
Дученко Ю.М. – 96

Є

Єрмілов Е.П. – 85, 112

З

Загоріна Р.К. – 84
Згуровський – 105
Здоровцов А.И. – 69, 71, 72
Земляна-Невмита Ю. – 109
Зіменкова Ю. – 104
Зубов В.С. – 68, 71, 72

И

Иванов В.Н. – 74, 75, 77
Ищенко Н.П. – 75, 77

І

Ілляшенко Ю.Ю. – 81, 90, 101
Іоніна Г.А. – 86
Іщенко М.П. – 70, 75

К

Кабиров Р.Р. – 77, 79
Казінкін І.В. – 65
Калініченко В.В. – 114
Карабут А.О. – 77
Клименко В.В. – 97
Ковпак С.А. – 13
Кобко В.И. – 68
Коваль А.У. – 68
Коваль В. И. – 77, 78
Коваленко (Чуніна) І.Г. – 101
Коваленко Я.Ю. – 84, 90, 97
Комлев А.Д. – 76
Кондратюк І.В. – 65
Конон Ю.М. – 85, 86, 97
Корновенко С.В. – 83, 114

Крамарчук Т.Д. – 79, 93
Крамар М.Ф. – 109
Крапивин А.В. – 112, 114
Кривенко В. – 14
Крохмал С.С. – 113
Костенко Л. – 48
Крушинський В.Ю. – 75
Кубицький С.И. – 77
Кудріна Т.О. – 19
Кузьмінський А.І. – 112
Кукса Н.Г. – 85, 100
Кульчицький С.В. – 77, 78

Л

Лаврега М.Т. – 108
Лазуренко В.М. – 2, 22, 52, 81, 83, 86, 90, 100, 107, 108, 113, 114
Лазуренко Ю.М. – 90, 114
Лебеденко Н. – 107
Левощенко С.А. – 112
Лега А.Ю. – 86, 100
Лега Ю.Г. – 29, 107
Лисенко А. І. – 81, 82, 86, 95
Лищенко О.К. – 66
Лубко М.П. – 65, 100
Лупів М. – 47
Лутак І. К. – 17

М

Малкова Л.А. – 66
Мальцева С.В. – 83
Марценюк І.М. – 93
Матвиевский П.Е. – 91

Матвійчик М.М. – 15
Мащенко І.Ю. – 79, 80, 83, 86, 94, 107
Мозгова В. – 104, 105, 106
Морозов А.Г. – 2, 77, 78, 79, 82
Моторнюк М.М. – 66

Н

Негода М.Т. – 47
Никитченко Л. – 106
Никредин Г.Д. – 75, 76, 77, 79, 112

О

Овчаренко О.І. – 115
Озірський М. – 106

П

Павлюк В. – 106, 107
Пашкевич А. – 47
Палій А.Г. – 88
Перехрест О.Г. – 112
Паскаленко В.Є. – 95
Пекарев І.М. – 114
Перехрест І.В. – 80, 91, 100
Петренко К. – 106
Полурез В.І. – 72
Прилуцька О.П. – 88, 101
Присяжнюк Ю.П. – 22, 45, 46, 47, 93, 113
Пятова А.В. – 75

Р

Рескін Джон – 35
Рибчинський Ю. – 47
Романенко Р.В. – 95

Рудковський А.І. – 19
Русецька В.И. – 75, 76

С

Савранський С.Г. – 51
Сингаївський М. – 47
Січкарь О. – 109
Скребець В.О. – 76
Скрипник Л.В. – 90, 101
Сташенко С.І. – 95
Степанов О.П. – 76
Станових ін В.П. – 12
Столяренко В.П. – 15
Стрижак Є.М. – 81
Суховершко Г.В. – 17, 73
Суховірський Б.І. – 76
Сушко Н.В. – 97

Т

Тараненко С.П. – 100
Тептюк Л.М. – 90, 91
Тихо ненко Ю.М. - 90
Тищенко І.Ю. – 95
Ткачук Л.Н. – 14
Товстопят Л.М. – 80, 81, 85, 89, 94
Томіленко А.Г. – 93
Тригуб П.М. – 114
Тронько П.Т. – 71
Трохименко В.М. – 106, 108
Трояновський В.С. – 94

Ф

Федьков І.І. – 65
Федоренко Д.С. – 96
Фірсов О.В. – 100
Фрондзей Я.Р. – 102

Х

Хайруллин Р.Х. – 79
Хльобас С. – 109
Хосе Ортега-і-Гасет – 37
Храмова-Баранова О.Л. – 22, 80
Худолей О.С. – 100

Ц

Цицерон – 37

Ч

Чудновський В.Я. – 112
Чубіна Т.Д. – 2, 22, 82, 88, 90, 109

Ш

Шабельніков В.І. – 113
Шамрай О.Г. – 85
Шитюк Л.С. – 115
Шкарабура М.Г. – 113

Щ

Щербак Т. – 104
Щербатюк В.М. – 84, 104, 105
Щербатюк Л.О. – 104

Ю

Юзвенко В.Ф. – 80
Ющенко В. – 32

Я

Янкова Є.М. – 89

Янукович В. – 33

Ярославська Л.П. – 97

Яшан О.О. – 89, 90, 101

ЗМІСТ

НАРИС ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНУ І ГРОМАДСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА, АКАДЕМІКА УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ІСТОРИЧНИХ НАУК, ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА ОСВІТИ УКРАЇНИ, СТИПЕНДІАТА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ БУШИНА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА.....	5
ЖИТТЄВІ ВІХИ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА.....	54
ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА.....	64
ДИСЕРТАЦІЇ ЗАХИЩЕНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА.....	92
ДИСЕРТАЦІЇ, НАПИСАНІ НА КАФЕДРІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЧЕРКАСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	
ПУБЛІКАЦІЇ ПРО МИКОЛУ ІВАНОВИЧА БУШИНА.....	103
НАУКОВЕ РЕЦЕНЗУВАННЯ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА.....	111
НАГОРОДИ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА БУШИНА.....	116
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	137

Біобібліографічне видання

Лазуренко
Валентин Миколайович

МИКОЛА ІВАНОВИЧ БУШИН: біобібліографічний покажчик до 75-річчя від дня народження

Технічний редактор	<i>Тетяна Кужим</i>
Літературний редактор	<i>Людмила Фрей</i>
Комп'ютерний набір, складання	<i>Юрій Лазуренко</i>
Оригінал-макет	<i>Валентин Лазуренко</i>

Здано до набору 29.12.2012. Підписано до друку 20.02.2013
Формат 60×84/16. Папір офс. Друк офсет.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 4,32. Обл. вид. арк. 4,9.
Наклад 300 прим.